

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน: การศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานนโยบายเศรษฐกิจ
มหภาค คุณภาพด้านสถาบัน การค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

(ASEAN Economic Integration: A Comparative Assessment of Macroeconomic Performance,
Institutional Quality, Trade and Foreign Direct Investment)

ศาสตราจารย์ ดร.พลภัทร นูราคม

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มีนาคม 2557

รายงานวิจัยได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากเงินทุนคณะรัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

การขยายตัวทางการค้าและการลงทุน โดยตรงจากต่างประเทศถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน ประเทศสมาชิกอาเซียน โดยส่วนใหญ่มีตลาดภายในประเทศค่อนข้างเล็ก ประเทศเหล่านี้จึงต้องพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก ผลงานทางวิชาการทางด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และคุณภาพด้านสถาบัน (ซึ่งรวมถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาล ความสามารถในการกำกับดูแลภาคธุรกิจ ความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมายและสิทธิในทรัพย์สิน) ในการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวทางการค้าและการลงทุน โดยตรงระหว่างประเทศ ผลการวิเคราะห์ทางสถิติจากงานวิจัยชิ้นนี้ก็เช่นเดียวกัน ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และคุณภาพด้านสถาบันต่อการขยายตัวทางการค้าและการลงทุน โดยตรงจากต่างประเทศในประเทศกำลังพัฒนา ผลการศึกษาจากงานวิจัยชิ้นนี้ จึงต้องการชี้ให้เห็นว่าประเทศสมาชิกอาเซียน โดยส่วนใหญ่ ยกเว้นประเทศสิงคโปร์มีคุณภาพด้านสถาบันค่อนข้างต่ำ โดยมีระดับของประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาล ความสามารถในการกำกับดูแลภาคธุรกิจ ตลอดจนความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมายและสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่ค่อยดีนัก การมีคุณภาพด้านสถาบันที่ต่ำนี้ จึงถือเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงของอาเซียน โดยอาจส่งผลให้อาเซียนมีความสามารถต่ำกว่าภูมิภาคอื่นๆ ในการดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ ดังนั้น อาเซียนจึงควรหาทางร่วมมือกันมากขึ้นในการพัฒนาคุณภาพด้านสถาบัน เพื่อดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพด้านสถาบันของประเทศสมาชิกอาเซียน จึงควรเป็นเป้าหมายสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

คำสำคัญ: อาเซียน สถาบัน การค้าและการลงทุน โดยตรงระหว่างประเทศ

Abstract

The expansion of trade and foreign direct investment (FDI) is considered to be one of the most important objectives of ASEAN economic integration. Many ASEAN economies have only a small domestic market; they are heavily reliant on international trade and FDI. Recent studies on cross-border trade and investment indicate the importance of domestic macroeconomic performance and institutional quality (including government effectiveness, regulatory quality, rule of law and property right protection) in attracting trade and FDI. The result from a cross – national empirical analysis, in this study, also confirms the significant impact of macroeconomic performance and institutional factors on trade and FDI flows into developing countries. In this study, it is argued that, with the exception of Singapore, most ASEAN countries are afflicted with relatively poor institutions for good governance, with low government effectiveness, and poor regulatory quality and rule of law. This relatively poor institutional quality may exacerbate the effects of external threats. As higher economic growth and better economic integration in other regions may divert trade and FDI flows into ASEAN countries, their appropriate response is to improve institutional quality so that the share of trade and FDI will increase. Improving the institutional environment among ASEAN member countries should, therefore, be an important goal of ASEAN economic integration.

Keywords: ASEAN, institutions, trade, foreign direct investment

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
	1.3 เนื้อหาและขอบเขตของการศึกษา	3
	1.4 วิธีการศึกษา	4
	1.5 ประโยชน์ของการศึกษา	5
บทที่ 2	การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน	6
	2.1 ความเป็นมาของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน	6
	2.2 ความร่วมมือทางการค้าของอาเซียน	6
	2.3 ความร่วมมือทางการค้าบริการของอาเซียน	7
	2.4 ความร่วมมือด้านการลงทุนของอาเซียน	8
	2.5 แนวทางการก้าวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558	9
	2.6 ปัจจัยผลักดันให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน	11
บทที่ 3	การทบทวนวรรณกรรม: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวทางการค้าและ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ	13
บทที่ 4	กรอบแนวความคิด ระเบียบวิธีการศึกษาและการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ	16
	4.1 กรอบแนวความคิดของการศึกษา	16
	4.2 ระเบียบวิธีการศึกษา	18
	4.3 การวิเคราะห์ทางสถิติ	21

	หน้า
บทที่ 5	
การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนกับการขยายตัวทางการค้าและ การลงทุนโดยตรงในอาเซียน	27
5.1 นโยบายการเปิดเสรีทางการค้าของอาเซียน	27
5.2 ผลของนโยบายการเปิดเสรีด้านการค้าของประเทศสมาชิกอาเซียน	28
5.3 นโยบายความร่วมมือด้านการลงทุนของอาเซียน	33
5.4 ผลของนโยบายการเปิดเสรีด้านการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน	34
บทที่ 6	
การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคกับการขยายตัวทางการค้าและการลงทุน โดยตรงจากต่างประเทศในอาเซียน	39
6.1 ระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสมาชิกอาเซียน	39
6.2 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน	41
6.3 การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของประเทศสมาชิกอาเซียน	42
บทที่ 7	
คุณภาพในด้านสถาบันกับการขยายทางการค้าและการลงทุนโดยตรง จากต่างประเทศของอาเซียน	45
7.1 คุณภาพในด้านสถาบันของประเทศสมาชิกอาเซียน	45
7.2 คุณภาพในด้านสถาบันและการขยายตัวของการค้าและการลงทุน โดยตรงในอาเซียน	48
7.3 สรุปลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	50
บรรณานุกรม	52

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง	
4.1 ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาทิศทางความสัมพันธ์และแหล่งที่มาของข้อมูล	19
4.2 ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการค้าระหว่างประเทศ (TRADE)	22
4.3 ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI)	24
5.1 อัตราภาษีศุลกากรขาเข้าโดยเฉลี่ย (mean tariff rates) ของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเปรียบเทียบ 1980 - 2006	28
5.2 มูลค่าการค้า การส่งออก และการนำเข้าของอาเซียน	30
5.3 มูลค่าการส่งออกของอาเซียนไปยังประเทศคู่ค้าหลักในปี ค.ศ. 2004 (ร้อยละ และ US\$ millions)	31
5.4 Nontariff Barriers Coverage Ratio, 2001	33
5.5 เงินลงทุนโดยตรงไหลเข้าสู่อาเซียน 1995 – 2006 (US\$ millions)	35
5.6 เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศคิดเป็นสัดส่วนของ GDP ของประเทศสมาชิกอาเซียน	36
5.7 สัดส่วนเงินลงทุนโดยตรงไหลเข้าอาเซียนและประเทศหรือภูมิภาคอื่นที่สำคัญ (คิดเป็นร้อยละของเงินลงทุนโดยตรงทั้งหมดทั่วโลก)	37
6.1 ตัวชี้วัดการพัฒนาที่สำคัญของประเทศสมาชิกอาเซียน	40
6.2 อัตราการขยายตัวของ GDP (%) ของประเทศสมาชิกอาเซียน	41
6.3 อัตราเงินเฟ้อโดยเฉลี่ยของประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศอื่นๆ ในเอเชีย	43
6.4 ดุลการคลังคิดเป็นสัดส่วนของ GDP ของประเทศสมาชิกอาเซียน	44
7.1 ดัชนีวัดความสามารถของรัฐบาล ในการกำกับดูแลภาครัฐกิจ และดัชนีวัดความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมายของรัฐบาลจาก The Worldwide Governance Indicators (2009)	46

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
7.2 การจัดอันดับประเทศในด้านประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายด้านธุรกิจของรัฐบาลจาก Doing Business Database ของธนาคารโลก (ก.ศ. 2007)	47
7.3 คุณภาพในด้านสถาบันและการลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้าอาเซียน ก.ศ. 1995-2006 (US\$ million)	48
7.4 คุณภาพในด้านสถาบันและมูลค่าการส่งออกของประเทศสมาชิกอาเซียน ก.ศ. 2000-2006 (US\$ millions)	49

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

ความพยายามในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) ขึ้นในปี ค.ศ. 2015 ถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน อาเซียนได้เริ่มมีการก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1967 ซึ่งเป็นผลมาจากปฏิญญากรุงเทพ แต่อย่างไรก็ตามความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนได้มีการเริ่มต้นอย่างจริงจังมากขึ้นภายหลังจากมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free-trade Area (AFTA)) ขึ้นในปี ค.ศ. 1992. หลังจากนั้นการขยายตัวของความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนก็มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในหลายด้าน เช่น ในด้านการค้า ด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าบริการ การยกเลิกภาษีศุลกากรและอุปสรรคทางการค้า และความร่วมมือด้านการส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น นอกจากนี้การพยายามริเริ่มจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนขึ้นในปี ค.ศ. 2015 จึงนับเป็นความพยายามในระดับสูงขึ้นไปอีกในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียน โดยมีเป้าหมายให้อาเซียน 1. เป็นภูมิภาคที่เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน 2. เป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง 3. เป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน และ 4. เป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก จุดประสงค์ของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน จึงเป็นการพยายามสร้างตลาดและฐานการผลิตที่มีขนาดใหญ่ขึ้น และส่งเสริมให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น เพื่อดึงดูดการค้าและการลงทุนให้เพิ่มมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศไม่ได้ขึ้นอยู่กับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน (trade and investment liberalization) ระหว่างกันเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่มีความเหมาะสม ตลอดจนการมีปัจจัยในเชิงสถาบันที่เหมาะสมของแต่ละประเทศอีกด้วย

การศึกษาทางด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่ผ่านมา มักให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศคู่ค้า เช่น รายได้ต่อหัวของประชากร ขนาดของประเทศ ระยะทาง การเคยเป็นประเทศอาณานิคม การใช้ภาษาร่วมกัน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศว่ามีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนมากน้อยเพียงใด (Portes and Rey, 2005: 270; Hooper and Kim, 2007: 35) แต่อย่างไรก็ตามในระยะหลัง การศึกษาด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศได้เริ่มให้ความสนใจกับปัจจัยด้านการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค (เช่น ความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ดุลการคลัง

และความเหมาะสมของอัตราภาษี ตลอดจนปัจจัยด้านสถาบัน (เช่น ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาล และระบบราชการ การกำกับดูแลและส่งเสริมภาคธุรกิจ ความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมาย ตลอดจนการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน) ว่ามีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนมากน้อยเพียงใด (Wei, 200; Gelos and Wei, 2005)

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ จึงต้องการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเสรีทางการค้า และการลงทุนของอาเซียน การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค ตลอดจนปัจจัยด้านสถาบัน กับการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้เนื่องจากว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนมักเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจที่มีขนาดเล็กและมีสัดส่วนของการลงทุนภายในประเทศจำกัด ดังนั้น ประเทศสมาชิกอาเซียน จึงต้องพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศเป็นสัดส่วนที่สูง งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการชี้ให้เห็นว่าถึงแม้ ประเทศสมาชิกอาเซียน โดยส่วนใหญ่จะมีความพยายามในการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนระหว่างกัน และมีผลการดำเนินงานทางเศรษฐกิจมหภาคในระดับที่ค่อนข้างดีก็ตาม แต่การที่ประเทศเหล่านี้ โดยส่วนใหญ่ยังมิ ครอบงำในเชิงสถาบันคำก็อาจส่งผลให้ประเทศเหล่านี้ มีความสามารถในการแข่งขันที่ต่ำกว่าประเทศในภูมิภาค อื่นๆ ในการดึงดูดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ดังนั้น การพยายามปรับปรุงปัจจัยด้านสถาบัน จึงควร เป็นเป้าหมายสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ

- ก. ศึกษาวิวัฒนาการของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน
- ข. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน โดย เน้นศึกษาถึงปัจจัยด้านการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนของอาเซียน การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ มหภาค ตลอดจนปัจจัยด้านสถาบันว่ามีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนในอาเซียน มากน้อยเพียงใด
- ค. เพื่อสรุปปัญหาของการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน และให้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.3 แก่โครงและขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น

- World Bank, World Development Indicators Database
- UN COMTRADE
- Asian Development Bank, Asian Development Outlook
- ASEAN Secretariat เป็นต้น

โดยมีขอบเขตของการศึกษาแบ่งออกได้เป็น 7 ส่วน ดังนี้

ก. ศึกษาถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเน้นศึกษาถึงวิวัฒนาการของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียน ปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และนโยบายความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนโดยตรง

ข. การทบทวนทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ

ค. การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน ประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และปัจจัยเชิงสถาบัน ว่ามีผลกระทบต่อ การขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศมากน้อยเพียงใด

ง. ศึกษาในรายละเอียดนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนโดยตรงของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะผลการดำเนินการด้านการลดกำแพงภาษี (Tariff) และการลดกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (non-tariff barriers) ตลอดจนมาตรการความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนอื่นๆ

จ. ศึกษาถึงประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเน้นศึกษาถึงประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายการเงินและนโยบายการคลัง ความสามารถในการรักษาเสถียรภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนจุดทางการคลัง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนของอาเซียน

ฉ. ศึกษาถึงปัจจัยด้านสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเน้นศึกษาถึงปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาลและระบบราชการ การกำกับดูแลและส่งเสริมภาคธุรกิจ ความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมาย ตลอดจนการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน โดยชี้ให้เห็นว่าประเทศสมาชิกอาเซียนโดยส่วนใหญ่ยังมีประสิทธิภาพในปัจจัยด้านสถาบันเหล่านี้

ต่ำ การมีคุณภาพในด้านสถาบันตํานั้น อาจส่งผลให้อาเซียนมีความสามารถในการแข่งขันที่ต่ำกว่าภูมิภาคอื่นๆ ในการดึงดูดการค้าและการลงทุน โดยตรงระหว่างประเทศ

ข. และส่วนสุดท้ายเป็นการสรุปและการให้ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.4 วิธีการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยที่อาศัยข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากแหล่งต่างๆ หลายแหล่งข้อมูล เช่น

- Asian Development Bank. Key Indicators for Asia and the Pacific
- Asian Development Bank. Asian Development Outlook
- ASEAN Secretariat. ASEAN Community in Figures
- United Nations. COMTRADE
- UNCTAD. World Trade and Investment Report
- World Bank. Doing Business Database
- World Trade Organization. Tariff Profiles เป็นต้น

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ก. การวิเคราะห์ส่วนแรก เป็นการศึกษาถึงวิวัฒนาการของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน ตั้งแต่เริ่มมี Bangkok Declaration ในปี ค.ศ. 1957 จนถึงปัจจุบัน โดยการวิเคราะห์ส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ข. การวิเคราะห์ส่วนที่สอง เป็นการสังเคราะห์ทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุน โดยตรงระหว่างประเทศ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน ปัจจัยด้านการคํานึงนโยบายทางเศรษฐกิจมหภาค และปัจจัยด้านสถาบัน

ค. การวิเคราะห์ส่วนที่สาม เป็นการวิเคราะห์ทางสถิติโดยอาศัยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือ การขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ กับตัวแปรอิสระ คือ (1) การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ (2) ประสิทธิภาพของการคํานึงนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และ (3) ปัจจัยด้านสถาบัน (ได้แก่ ประสิทธิภาพในการคํานึงงานของรัฐบาลและระบบราชการ ระดับความสามารถในการกำกับดูแลและส่งเสริมภาคธุรกิจ ความสามารถในการรักษาด้วยท

กฎหมายและการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน) โดยใช้ข้อมูลจากประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด 35 ประเทศ ในช่วงระหว่าง ปี ค.ศ. 2005-2009

ง. การวิเคราะห์ในส่วนที่สี่ เป็นการศึกษาผลกระทบของการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน ประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคและประสิทธิภาพในด้านสถาบันของประเทศสมาชิกอาเซียนต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงในอาเซียน โดยในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

จ. และการวิเคราะห์ส่วนสุดท้าย เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์ในส่วนต่างๆ ข้างต้น เพื่อสรุปถึงปัญหาหรือข้อจำกัด ตลอดจนจุดแข็งของนโยบายการส่งเสริมการค้าและการลงทุนโดยตรงของอาเซียน และเสนอแนะแนวทางแก้ไขในเชิงนโยบาย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ก. เพื่อทราบถึงวิวัฒนาการของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน ตลอดจนผลการดำเนินนโยบายทางการค้าและการลงทุนที่สำคัญของอาเซียน

ข. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะจุดอ่อนและจุดแข็ง ประเทศสมาชิกอาเซียน ในด้านการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคและด้านสถาบัน

ค. เพื่อทราบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของสมาชิกอาเซียน

บทที่ 2

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

2.1 ความเป็นมาของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

ASEAN หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 มีประเทศสมาชิกรวม 10 ประเทศ แบ่งเป็นสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ คือ บรูไนดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และ ไทย และประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม หรือเรียกสั้นๆ ว่ากลุ่ม CLMV (Cambodia, Laos, Myanmar, Vietnam)

อาเซียนก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์แรกเริ่ม เพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในช่วงที่มีสงครามอินโดจีนและภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ โดยการก่อตั้งอาเซียนมีจุดประสงค์ร่วมกันเพื่อส่งเสริมให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีความสงบสุข มีอิสรภาพและเป็นกลาง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นสุดสงครามอินโดจีนลง และเมื่อการค้าระหว่างประเทศมีแนวโน้มการกีดกันทางการค้าที่รุนแรงมากขึ้น ประเทศสมาชิกอาเซียนก็ได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันมากขึ้น เพื่อลดการพึ่งพาทางการค้าและการลงทุนกับประเทศพัฒนาแล้ว โดยที่ผ่านมานั้น ประเทศสมาชิกอาเซียนมักมีการค้าและการลงทุนกับประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะ สหรัฐอเมริกา ยุโรปและญี่ปุ่นเป็นหลัก การกีดกันทางการค้าทั้งในรูปของภาษีและไม่ใช่ภาษี ตลอดจนการกำหนดมาตรฐานสินค้าที่สูงมากขึ้นในประเทศพัฒนาแล้ว ส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียนพยายามหันมาส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างกันให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อลดการพึ่งพาประเทศพัฒนาแล้ว (Plummer, 2009: 89)

2.2 ความร่วมมือทางการค้าของอาเซียน

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน ได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2535 โดยมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ขึ้น โดยเน้นเปิดเสรีกรอบกวมสินค้าอุตสาหกรรม เกษตรแปรรูป และสินค้าเกษตร ไม่แปรรูป โดยมีความยืดหยุ่นให้แก่สินค้าที่มีความอ่อนไหว

สินค้าที่จะได้รับประโยชน์จากการลดภาษีภายใต้กรอบอาฟตา จะต้องเป็นสินค้าที่มีการผลิตในอาเซียนประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งประเทศ (ASEAN content) รวมกันแล้วคิดเป็นมูลค่าอย่างน้อยร้อยละ

40 ของมูลค่าสินค้า¹ นอกจากนั้นอาเซียนยังได้นำกฎการแปลงสภาพอย่างเพียงพอ (substantial transformation) มาใช้ กล่าวคือ สินค้าที่แปรรูปไปจากวัตถุดิบอย่างมาก จะถือว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดจากประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเกิดขึ้นด้วย ส่งผลให้สามารถได้ประโยชน์จากรลดภาษีตามกรอบอาฟตาด้วย โดยกฎดังกล่าวนี้ได้ถูกนำมาแล้วกับสินค้าบางประเภท เช่น สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม แป้งสาลี ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ อลูมิเนียมและเหล็กเป็นต้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ 2551: 12)

เป้าหมายของการลดภาษีภายใต้กรอบอาฟตาได้ถูกกำหนดให้เป็นขั้นตอน ดังนี้ สำหรับสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ได้กำหนดให้ในปี พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) ให้ลดภาษีเหลือ 0% สำหรับสินค้าน้อยละ 60 ที่อยู่ในบัญชีการลดภาษี (inclusion list) ปี พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ให้ลดภาษีเหลือ 0% สำหรับสินค้าน้อยละ 80 ที่อยู่ในบัญชีการลดภาษี และในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) ให้มีการลดภาษีเหลือ 0% สำหรับสินค้าน้อยละ 100 ที่อยู่ในบัญชีการลดภาษี

สำหรับประเทศสมาชิกใหม่ CLMV ได้กำหนดให้ในปี พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) ให้เวียตนามลดภาษีเหลือ 0-5% ให้มากรายการที่สุด ปี 2548 (ค.ศ. 2005) ให้ลาวและเมียนมาร์ลดภาษีเหลือ 0-5% ให้มากรายการที่สุด ปี 2550 (ค.ศ. 2007) ให้กัมพูชาลดภาษีเหลือ 0.5% ให้มากรายการที่สุด และในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) กำหนดให้ประเทศ CLMV ทั้งหมดลดภาษีเหลือ 0% สำหรับสินค้าน้อยละ 100 ที่อยู่ในบัญชีการลดภาษี (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551: 12-13)

2.3 ความร่วมมือทางด้านการค้าบริการของอาเซียน

นอกจากความพยายามส่งเสริมความร่วมมือทางการค้า โดยการพยายามลดและยกเว้นภาษีให้กับสินค้าที่ทำการซื้อขายระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันแล้ว ประเทศสมาชิกอาเซียนยังได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการค้าบริการ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจมากขึ้นอย่างต่อเนื่องอีกด้วย โดยได้มีการจัดทำกรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: APAS) ขึ้นในปี 2538 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ขยายความร่วมมือในการค้าบริการบางสาขาที่จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้สมาชิกอาเซียนมากขึ้น 2) ลดอุปสรรคด้านการค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิก และ 3) เปิดตลาดการค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิกให้มากขึ้น โดยมีเป้าหมายเปิดเสรีอย่างเต็มที่ในปี 2558 (ค.ศ. 2015)

¹ แต่เดิมอาเซียนตกลงกำหนดว่าสินค้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนโดยประเทศหนึ่งจะ ได้รับสิทธิประโยชน์จากรลดภาษี เมื่อส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนอีกประเทศหนึ่ง ก็ต้องมีสินค้านั้นมีสัดส่วนการผลิต (local content) ภายในประเทศสมาชิกผู้ส่งออกไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ต่อมาอาเซียนได้ตกลงขยายข้อกำหนดดังกล่าว โดยนำหลักว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมของตัวมาใช้ (partial cumulation) มาใช้ ตัวอย่างเช่น เวียดนามส่งสินค้าที่มี local content 20% มาไทย เวียดนามจะ ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์จากรลดภาษีจากไทย แต่ถ้าไทยสามารถนำสินค้านี้มาผลิตต่อจนมี local content ของไทยเพิ่ม พ่วงเพิ่มจนถึง 40% และส่งออกไปประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ไทยก็จะได้รับสิทธิประโยชน์ภายใต้กรอบอาฟตา

การเปิดเสรีด้านการค้าบริการในกรอบ AFAS นั้น มุ่งเน้นการเปิดเสรีใน 7 สาขาบริการ คือ สาขาการเงิน การขนส่งทางทะเล การขนส่งทางอากาศ การสื่อสาร โทรคมนาคม การท่องเที่ยว การก่อสร้าง และสาขาบริการธุรกิจ นอกจากนี้แล้วประเทศสมาชิกอาเซียนยังได้พยายามเร่งรัดการเปิดตลาดเสรีในสาขาบริการสำคัญ (priority sectors) 5 สาขา ได้แก่ สาขาโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสุขภาพ สาขาการท่องเที่ยว และสาขาการบินภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) สาขาบริการโลจิสติกส์ ภายในปี 2556 (ค.ศ. 2013) และเปิดเสรีบริการสาขาอื่นๆ ทุกสาขา (non priority sectors) ภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015)

นอกจากนั้นแล้วในกรอบของ AFAS ยังได้มีการริเริ่มวิธีการเปิดตลาด การค้าบริการตามหลักของ ASEAN-X ขึ้นอีกด้วย กล่าวคือประเทศสมาชิกอาเซียนตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไปที่มีความพร้อม จะเปิดเสรีสาขาบริการใดให้แก่กันมากขึ้น ก็สามารถทำได้ก่อน และเมื่อประเทศอื่นมีความพร้อมจึงค่อยเข้าร่วมในภายหลังได้ โดยคาดหวังว่าวิธีนี้จะช่วยให้การเปิดตลาดบริการเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากขึ้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551: 14)

2.4 ความร่วมมือด้านการลงทุนของอาเซียน

นอกจากความร่วมมือด้านการค้าและการค้าบริการแล้ว ประเทศสมาชิกอาเซียนยังได้พยายามส่งเสริมให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ดึงดูดการลงทุนมากขึ้นอีกด้วย โดยได้จัดทำความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) ขึ้นในปี 2541 (ค.ศ. 1998) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาเซียนเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียนและมีบรรยากาศการลงทุนที่เสรีและโปร่งใส โดยเน้นครอบคลุมเฉพาะการลงทุนโดยตรงในสาขาการผลิต การเกษตร การป่าไม้ ประมง เหมืองแร่ และบริการที่เกี่ยวข้องกับ 5 สาขาดังกล่าว แต่ไม่รวมการลงทุนในหลักทรัพย์ (Portfolio investment)

หลักการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการลงทุนภายใต้ AIA ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 2 หลักการคือ ประการแรกหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติ (national treatment) กล่าวคือ ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องให้การปฏิบัติต่อนักลงทุนจากประเทศอาเซียนอื่นๆ เท่าเทียมกับที่ปฏิบัติต่อนักลงทุนที่เป็นคนชาติคน ประการที่สอง หลักการว่าด้วยการเปิดตลาด (opening-up of industries) กล่าวคือ ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องเปิดเสรีทุกอุตสาหกรรมแก่นักลงทุนสัญชาติอาเซียนภายในปี ค.ศ. 2010 สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ และสำหรับประเทศ CLMV ภายในปี ค.ศ. 2015 แต่มีข้อยกเว้นได้โดยประเทศสมาชิกจะต้องยื่นรายการประเภทกิจการที่ขอยกเว้นชั่วคราว (temporary exclusion list) และรายการประเภทกิจการที่มีความอ่อนไหวง่าย (sensitive list) ได้แก่ต้องมีการทบทวนเพื่อยกเลิกรายการดังกล่าว (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551: 16)

นอกจากนี้ภายใต้กรอบการส่งเสริมความร่วมมือด้านการลงทุนของอาเซียน ยังได้มีการจัดทำโครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม (ASEAN Industrial Cooperation: AICO) ขึ้นอีกด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมของอาเซียน และสนับสนุนการแบ่งการผลิตภายในอาเซียน โดยในโครงการดังกล่าวนี้ผู้ประกอบการอย่างน้อย 1 รายในประเทศอาเซียนประเทศหนึ่ง ร่วมมือกับผู้ประกอบการในประเทศสมาชิกอื่นๆ สามารถขอรับสิทธิประโยชน์ภายใต้โครงการ AICO โดยสินค้าและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตจะเสียภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 0

2.5 แนวทางการก้าวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

แนวความคิดในการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) ได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ที่กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย โดยผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้อาเซียนกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนขึ้นในปี พ.ศ. 2563 แต่ต่อมาได้ตกลงกันให้เลื่อนกำหนดให้เร็วขึ้นเป็นปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015)

ประชาคมอาเซียนนั้น มีกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่วางกฎเกณฑ์สำหรับประชาคมอาเซียนที่ประกอบไปด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และประชาคมความมั่นคง

สำหรับเสาหลักของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) นั้น มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี ดังนั้น การพยายามจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงเป็นการพยายามรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับที่ลึกลงไปเพื่อส่งเสริมให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขัน และสามารถดึงดูดการกันและการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียนได้มากขึ้น

และเพื่อไปสู่เป้าหมายการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อาเซียนได้มีการจัดทำแผนงาน (AEC Blueprint) เพื่อให้เป็นแนวทางการดำเนินงานไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2015 โดยมียุทธศาสตร์สำคัญ 4 ด้าน คือ

1. การเป็นภูมิภาคที่มีตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (Single market) and production base)

การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะให้อาเซียนมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของอาเซียนมี 5 องค์ประกอบหลักคือ (1) การเคลื่อนย้ายสินค้าเสรี (2) การเคลื่อนย้ายบริการเสรี (3) การ

เคลื่อนย้ายการลงทุนเสรี (4) การเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรีขึ้น และ (5) การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี โดยอาเซียน ได้กำหนด 12 สาขาอุตสาหกรรมสำคัญลำดับแรกอยู่ภายใต้ตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของอาเซียน ได้แก่ เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ยาง ผลิตภัณฑ์ไม้ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ การขนส่งทางอากาศ สุขภาพ คอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม ท่องเที่ยว และโลจิสติกส์

การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายการผลิตในภูมิภาคและเสริมสร้างศักยภาพของอาเซียนในการเป็นศูนย์กลางการผลิต โดยประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องดำเนินการต่างๆ ได้แก่ ยกเลิกภาษีศุลกากร ให้หมดไป ทอยออกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ปรับมาตรฐานพิธีการศุลกากร ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและง่ายขึ้น และอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551: 97)

2. การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขัน (Competitive economic region)

เป้าหมายหลักของนโยบายการแข่งขัน คือ การส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม โดยผลักดันให้ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศมีนโยบายและแผนงานด้านการส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า แผนงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และแผนงานด้านการคุ้มครองสิทธิทางปัญญาภายในปี 2015 ตลอดจนเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจร่วมกัน เช่น การเชื่อมโยงการขนส่งทางบก ได้แก่ การพัฒนาโครงข่ายทางหลวงอาเซียน โครงการเชื่อมโยงทางรถไฟสายสิงคโปร์-กุนหมิง ความร่วมมือกันในการพัฒนาการขนส่งทางน้ำและทางอากาศอาเซียน และความร่วมมือด้านพลังงาน เช่น โครงการเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซธรรมชาติของอาเซียน และ โครงการเครือข่ายระบบสายส่งไฟฟ้าของอาเซียน เป็นต้น

3. การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน (Equitable economic development)

เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนั้นการที่อาเซียนจะรวมกลุ่มกันได้เข้มแข็ง ก็จะต้องพยายามลดช่องว่างทางการพัฒนาของประเทศสมาชิก เพื่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง

เป้าหมายของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันนั้น ได้เน้นไปที่การส่งเสริมบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอาเซียน โดยเน้นให้มีการทำแผนงานในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและการปรับตัวของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอาเซียน โดยการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลตลาด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทักษะแรงงาน แหล่งเงินทุนและเทคโนโลยี ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมขึ้นในอาเซียน

4. การเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก (Integration into the global economy)

เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศมีระบบเศรษฐกิจที่ค่อนข้างเปิด โดยมีการพึ่งพาการค้าและการลงทุนกับประเทศนอกอาเซียนเป็นสัดส่วนที่สูง ดังนั้น การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนจึงเป็นการรวมกลุ่มในลักษณะเปิด (open economic integration) โดยเน้นส่งเสริมการจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) และความเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจกับประเทศภายนอกอาเซียน เพื่อดึงดูดการค้าและการลงทุนจากประเทศภายนอกอาเซียนด้วย ตัวอย่างของการดำเนินความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศภายนอกอาเซียน ก็เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น เขตการค้าเสรีอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี เขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ และเขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย เป็นต้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551: 132)

2.6 ปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน

มีปัจจัยสาเหตุหลายประการที่ทำให้อาเซียนต้องพยายามสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันให้มากขึ้น (Menon, 2007 และ Plummer, 2009: 54-56) ประการแรก การขยายตัวของความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาแล้ว มีแนวโน้มที่จะดึงดูดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศออกไปจากประเทศสมาชิกอาเซียนมากขึ้น การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่นๆ จึงเป็นปัจจัยคุกคามที่ทำให้อาเซียนต้องพยายามสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจของตนเองให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น สหภาพยุโรปได้เริ่มมีการรวมตัวทางเศรษฐกิจอย่างเข้มแข็งมากขึ้นในเนเวลึก (deepening of integration) โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990s โดยพัฒนาการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจากการเป็นตลาดร่วม (single market) มาสู่การเป็นสหภาพการเงิน (monetary union) โดยประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปทั้งหมด 13 ประเทศได้หันมาใช้เงินสกุลเดียวกัน นอกจากนั้นสมาชิกสหภาพยุโรปยังมีการขยายตัวออกไปในแนวกว้าง โดยขยายครอบคลุมออกไปถึงประเทศต่างๆ ยุโรปตะวันออกอีกด้วย การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของสหภาพยุโรปที่ขยายตัวมากขึ้นทั้งในเนเวลึกและแนวกว้างนี้ ส่งผลให้ยุโรปกลายเป็นตลาดและฐานการผลิตที่มีขนาดใหญ่และสามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนไปจากเอเชียมากขึ้น นอกจากนั้นในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เช่นเดียวกัน ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1990s เป็นต้นมา สหรัฐฯ ได้เริ่มการจัดตั้งเขตการค้าเสรี (FTA) เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ หรือ NAFTA ขึ้น เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิก ตลอดจนมีการทำข้อตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีกับประเทศอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก การขยายตัวของความร่วมมือทางการค้า และการลงทุนของประเทศพัฒนาแล้ว เหล่านี้

จึงเป็นปัจจัยคุกคาม ส่งผลให้เอเชียและประเทศอาเซียนต้องพยายามรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งมากขึ้น เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน

ประการที่สอง แรงจูงใจที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน ยังเกิดมาจากความไม่คืบหน้าของการเจรจาการค้าพหุภาคีในกรอบขององค์การการค้าโลก (WTO) การเจรจาเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในกรอบทวิภาคีระหว่าง 2 ประเทศ หรือกลุ่มประเทศจำนวนน้อยๆ ย่อมมีความเป็นไปได้ง่ายกว่าการเจรจาในกรอบขององค์การการค้าโลก ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกเป็นจำนวนมากทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งแต่ละประเทศก็มีประเด็นปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น ความไม่คืบหน้าในการเจรจาเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนในกรอบขององค์การการค้าโลก จึงส่งผลให้ประเทศต่างๆ หันมาทำการเจรจาเพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาคมากขึ้น

ประการที่สาม การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศมีลักษณะเศรษฐกิจแบบเปิด และมีการทำข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศนอกกลุ่มอาเซียนเป็นจำนวนมาก ส่งผลเป็นปัจจัยคุกคามต่อความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาเซียนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศนอกสมาชิกอาเซียนในหลายๆ ครั้ง มีการให้สิทธิประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนที่สูงกว่าในกรอบข้อตกลงของอาเซียน ดังนั้น ความพยายามในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับถ่วงไปของอาเซียน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาเซียน

ประการสุดท้าย การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (และประเทศอินเดีย) เริ่มเป็นปัจจัยคุกคามต่อเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศจีนและอินเดีย ส่งผลเป็นการดึงดูดการค้าและการลงทุนจากทั่วโลก ดังนั้น เพื่อลดความเสียหายในด้านขนาดของระบบเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความจำเป็นต้องรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันและสามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียนได้มากขึ้น

บทที่ 3

การทบทวนวรรณกรรม: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

การศึกษาด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในอดีตที่ผ่านมา มักให้ความสำคัญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศคู่ค้า เช่น ขนาดของระบบเศรษฐกิจ นโยบายด้านการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน จำนวนประชากร รายได้ต่อหัวของประชากร ปัจจัยด้านทุนมนุษย์ และด้านเทคโนโลยี ตลอดจนความสามารถในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล เช่น เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและดุลทางการคลัง ว่ามีอิทธิพลต่อการขยายตัวทางการค้า การลงทุนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศมากน้อยเพียงใด (Hooper and Kim, 2007: 35) แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน นักวิชาการด้านสถาบัน (New institutional theory – NIT) ได้เริ่มชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านสถาบัน เช่น ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาลและระบบราชการ (government effectiveness) ความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมาย (rule of law) และการปกป้องสิทธิในทรัพย์สิน (property rights protection) ว่ามีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของการค้าและการลงทุนมากน้อยเพียงใด (North, 1993; Rodrik, 1997: 27)

NIT เป็นแนวความคิดที่พยายามขยายต่อแนวความคิดด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกออกมา โดยการพยายามนำปัจจัยด้านสถาบันเข้ามามีการศึกษาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ

เป้าหมายของ NIT ก็คือ การพยายามชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ที่มักเน้นให้ความสำคัญกับปัจจัยเพียงไม่กี่ด้านในการอธิบายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น รายได้ประชาชาติ เทคโนโลยี ทุนมนุษย์ และการลงทุน เป็นต้น การวิเคราะห์ในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้การศึกษาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจมีลักษณะคับแคบ ขาดการพิจารณาถึงความสำคัญของปัจจัยด้านสถาบัน

NIT จึงเป็นแนวความคิดที่พยายามชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านสถาบันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางเศรษฐกิจ โดยชี้ให้เห็นว่าการมีปัจจัยด้านสถาบันที่เหมาะสม เช่น การมีรัฐบาลและระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมาย ประสิทธิภาพในกำกับดูแลภาครัฐกิจ และความสามารถในการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการขยายตัวของการค้าและการลงทุน (Rodrik, 2002: 18)

ในปัจจุบัน ได้เริ่มมีงานวิจัยเชิงประจักษ์เป็นจำนวนมากขึ้นที่พยายามศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถาบันกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาก็ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก งานศึกษาเชิงประจักษ์ชิ้นแรกๆ ที่พยายามศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถาบันกับการเจริญเติบโตทาง

เศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษาของ Knack and Keefer (1995) จุดประสงค์ของการศึกษาชิ้นนี้ก็คือการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถาบันกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการขยายตัวของการค้าและการลงทุน จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านสถาบัน โดยเฉพาะการปกป้องสิทธิในทรัพย์สิน (property rights protection) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของการลงทุน กล่าวคือ ประเทศที่มีการปกป้องสิทธิในทรัพย์สิน ได้ดีนั้น มักเป็นประเทศที่มีการขยายตัวของการลงทุนสูงและเป็นประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงด้วย ทั้งนี้ก็เพราะว่าความสามารถในการปกป้องสิทธิในทรัพย์สิน ช่วยลดความเสี่ยงในการลงทุนและลดต้นทุนของการดำเนินการทางธุรกิจ ส่งผลให้มีการขยายตัวของการลงทุนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และที่เช่นเดียวกันการศึกษา de Long and Shleifer (1999) ก็แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านสถาบัน โดยเฉพาะความโปร่งใสในการรักษาตัวบทกฎหมาย ประสิทธิภาพของระบบราชการ และความมั่นคงในสิทธิในทรัพย์สิน มีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

งานศึกษาของ Kaufmann, Kraay and Zoido - Labator (1999; 2002) ก็เช่นกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถาบัน คือ ประสิทธิภาพของรัฐบาลและระบบราชการกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชากร กล่าวคือ ประเทศที่มีระบบราชการและรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ มักเป็นประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง มีอัตราการขยายของทารกต่ำและมีอัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรสูง แต่อย่างไรก็ตามงานศึกษาเชิงประจักษ์หลายชิ้น กลับพบว่าปัจจัยด้านสถาบันไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น งานศึกษาของ Gloeser et al. (2004) เป็นต้น

ในช่วงปลายของทศวรรษที่ 2000 นักวิชาการจำนวนหนึ่งได้เริ่มหันมาสนใจหาความสัมพันธ์ระหว่างการมีธรรมาภิบาลในภาครัฐ (good governance) กับความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ตัวอย่างของการศึกษาในแนวนี้ก็เช่น งานของ Zhuang, de Dios and Lagman-Martin, 2010 ซึ่งพบว่าประเทศที่มีธรรมาภิบาลในภาครัฐที่ดี เช่น ประเทศที่มีความโปร่งใสในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (transparent policy-making) และมีความสามารถในการควบคุมคอร์รัปชัน (control of corruption) ก็มักจะเป็นประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราที่สูง Compos and Nugent (2009) ก็เช่นเดียวกันพบว่าประเทศกำลังพัฒนาทั้งในเอเชีย ตะวันออกและลาตินอเมริกาที่มีระดับของการพัฒนาด้านธรรมาภิบาลสูง เช่น การมีฝ่ายบริหารที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง (accountable executive) การมีภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง (strong civil society) มีความสามารถในการควบคุมคอร์รัปชัน และมีคุณภาพของระบบราชการที่ดี ก็มักเป็นประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงด้วย นอกจากนี้งานศึกษาของ Shafique and Haq (2006) ก็ยังพบความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างการมีธรรมาภิบาลที่ดี ซึ่งวัดโดยการมีเสถียรภาพทางการเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารงานของภาครัฐและระบบราชการ และความสามารถในการควบคุมคอร์รัปชัน กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายรายได้อีกด้วย

นอกจากนั้นการศึกษาปัจจัยด้านสถาบันในช่วงหลังได้เริ่มให้ความสนใจในการศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านสถาบันต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น งานศึกษาที่สำคัญในแนวดังกล่าวนี้ ได้แก่ งานศึกษาของ Rodrik, 1997; Garrett and Mitchell, 2001 และ Rudna, 2002 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในยุคของความเป็นโลกาภิวัตน์นั้น ปัจจัยทางการผลิต โดยเฉพาะปัจจัยทุน ตลอดจนสินค้าและบริการมีการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศอย่างเสรีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การเคลื่อนย้ายเสรีของปัจจัยทุนและสินค้าบริการดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยกดดันให้รัฐบาลของประเทศต่างๆ ต้องพยายามดำเนินนโยบายและปฏิรูประบบสถาบันให้มีความสอดคล้องต่อความต้องการของภาคธุรกิจมากขึ้น เพื่อเป็นการดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ (Rudna, 2002: 421 – 423) จากมุมมองของภาคธุรกิจนั้น ผลตอบแทนจากการลงทุนย่อมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางของการค้าและการลงทุน ประเทศที่มีตลาดขนาดใหญ่ โดยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีรายได้ต่อหัวของประชากรในระดับสูง จึงมักเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศได้มาก ประเทศที่มีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคได้ดี เช่น มีความสามารถในการควบคุมเงินเฟ้อ และมีชุดทางการคลังที่เหมาะสมก็จะส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ ก็จะส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนจากการค้าและการลงทุน ดังนั้น การดำเนินเศรษฐกิจมหภาคที่เหมาะสม จึงส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุน

นอกจากปัจจัยจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาคจะมีผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศแล้ว ปัจจัยด้านสถาบันก็มีผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศอีกด้วย Li and Resnick (2003: 16) และ Jensen (2006: 21 – 22) พบว่าการขยายตัวของการลงทุนโดยตรง และการค้าระหว่างประเทศมักเกิดขึ้นในประเทศที่มีคุณภาพในด้านสถาบันที่เหมาะสม กล่าวคือ ประเทศที่มีรัฐบาลและระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการกำกับดูแลระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนมีความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมายและสิทธิในทรัพย์สิน ก็มักจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศได้มาก ทั้งนี้ เพราะการมีปัจจัยด้านสถาบันเหล่านี้ที่ดี ย่อมลดความเสี่ยงของการลงทุน ตลอดจนลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นในบทต่อไป จึงเป็นการกำหนดกรอบแนวความคิดของการศึกษาและการวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายด้านการค้าและการลงทุน ประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และปัจจัยด้านสถาบันกับการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรง

บทที่ 4

กรอบแนวความคิด ระเบียบวิธีการศึกษา และการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

4.1 กรอบแนวคิดของการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 3 พบว่าน่าจะมีปัจจัยหลัก 3 ปัจจัยด้วยกันที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ กล่าวคือ ประการแรก นโยบายการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ประการที่สอง ประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และประการสุดท้าย ปัจจัยด้านสถาบัน

กล่าวคือประเทศที่มีนโยบายเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน โดยสามารถจำกัดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนลง เช่น การลดการกีดกันทางการค้าทั้งในรูปภาษี (tariff) และไม่ใช่ภาษี (nontariff barrier) ตลอดจนมีอัตราภาษีที่จัดเก็บจากการลงทุน เช่น corporate tax ในอัตราที่เหมาะสม ก็น่าจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนได้มาก

ประการที่สอง ประเทศที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค ก็น่าจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้มาก ทั้งนี้ ก็เพราะว่าในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ปัจจัยทางการผลิต โดยเฉพาะปัจจัยทุน ตลอดจนสินค้าและบริการมีการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศอย่างเสรีเพิ่มมากขึ้น การค้าและการลงทุนมักขยายตัวในประเทศที่ให้ผลตอบแทนจากการลงทุนสูง ดังนั้น ประเทศที่มีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคได้เหมาะสม เช่น สามารถรักษาเสถียรภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้ดี มีความสามารถในการควบคุมอัตราเงินเฟ้อ ตลอดจนมีดุลทางการคลังนี้เหมาะสม ก็จะส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่างมีดุลยภาพ ซึ่งก็จะส่งผลตอบแทนจากการค้าและการลงทุน ดังนั้น การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เหมาะสม จึงส่งผลกระทบต่อขยายตัวทางการค้าและการลงทุน

ประการสุดท้าย ปัจจัยด้านสถาบันก็มักจะมีผลกระทบต่อขยายตัวทางด้านการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศอีกด้วย กล่าวคือประเทศที่มีคุณภาพในด้านสถาบันที่เหมาะสม เช่น มีระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการกำกับดูแลภาคธุรกิจ ตลอดจนมีความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมายและสิทธิในทรัพย์สิน ก็มักจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศได้มาก ทั้งนี้ ก็เพราะการมีปัจจัยด้านสถาบันเหล่านี้ที่ดี ย่อมลดความเสี่ยงของการลงทุน ตลอดจนลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีกรอบแนวความคิดของการศึกษา ดังนี้

กรอบแนวคิดของการศึกษา

ตัวแปรอิสระ

ระดับของการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ
<ul style="list-style-type: none">• Tariff rates• NTB• Corporate tax rates

ประสิทธิภาพของการดำเนินงานโดยภาคเศรษฐกิจมหภาค
<ul style="list-style-type: none">• ΔGDP per capita• Gross domestic savings• Inflation rates• Fiscal balance

คุณภาพด้านสถาบัน
<ul style="list-style-type: none">• Government effectiveness index• Regulatory quality index• Rule of law• Property right

ตัวแปรตาม

การขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ
<ul style="list-style-type: none">• FDI in logged million US dollars• Import and export as% of GDP

4.2 ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ กับตัวแปรตามกรอบแนวคิดข้างต้นนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ ได้อาศัยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยเป็นการศึกษา จากข้อมูลของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด 35 ประเทศ ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2005 – 2009 โดยมีรายชื่อของ ประเทศตัวอย่างที่นำมาใช้ศึกษา ดังนี้

1. Argentina	13. El Salvador	25. Peru
2. Bahamas	14. Guatemala	26. Paraguay
3. Bolivia	15. Ghana	27. Philippines
4. Botswana	16. Honduras	28. Senegal
5. Brazil	17. Hong Kong	29. Sri Lanka
6. Cameroon	18. Indonesia	30. Swaziland
7. Cote d'Ivoire	19. Kenya	31. Thailand
8. Chile	20. Malaysia	32. Taiwan
9. China	21. Mexico	33. Uruguay
10. Colombia	22. Mali	34. Venezuela
11. Costa Rica	23. Nicaragua	35. Vietnam
12. Ecuador	24. Panama	

ในการทดสอบทางสถิติเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรง ระหว่างประเทศได้กำหนดให้การค้าและการลงทุน โดยตรงระหว่างประเทศ เป็นฟังก์ชันของนโยบายการเปิดเสรี ทางการค้าและการลงทุน ประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และคุณภาพในด้านสถาบัน โดยมีตัวชี้วัดของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามในการศึกษา ตลอดจนทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม และแหล่งที่มาของข้อมูล ดังปรากฏในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา ทิศทางความสัมพันธ์ และแหล่งที่มาของข้อมูล

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาของข้อมูล
ตัวแปรตาม			
FDI	n.a.	Foreign direct investment in logged million US dollars	International Monetary Fund, International Financial Statistics, 2010
TRADE	n.a.	Import and export as% of GDP	
ตัวแปรอิสระ			
ตัวแปรด้านนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน			
TARIFF	-	Mean tariff rates	Asean Development Bank, 2012
NTB	-	Nontariff Barrier Coverage ratio	BijitBora et al, Quantification of Non – tariff Measures, 2010
Corporate tax	-	The top marginal corporate tax rate	The World Bank, World Development Indicators, 2012
ตัวแปรด้านการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค			
Δ GDP per capita	+	Annual growth rates of per capita gross domestic product	The World Bank, WDI, 2012
Gross domestic savings	+	The sum of private and public savings as% of GDP	International Monetary Fund, International Financial Statistics, 2010
Inflation	-	Average inflation rates	International Monetary Fund, IFS, 2010
Fiscal balance	+	Average fiscal balance as% of GDP	International Monetary Fund, IFS, 2010

ตารางที่ 4.1 ตัวแปรความและตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา ทิศทางความสัมพันธ์ และแหล่งที่มาของข้อมูล (ต่อ)

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาของข้อมูล
ตัวแปรด้านสถาบัน			
Government effectiveness	+	This variable captures the perceptions of the quality of public services, the quality of the civil service, the quality of policy formulation and implementation, and the government's commitment to such policies. It is measured in units ranging from -2.5 to 2.5, with higher values corresponding to better governance outcomes.	Daniel Kaufman et al., The Worldwide Governance Indicators, 2009
Regulatory quality	+	This variable captures perceptions of the ability of the government to formulate and implement sound policies and regulations that permit and promote private sector development. It is measured in units ranging from -2.5 to 2.5, with higher values corresponding to better governance outcomes.	Daniel Kaufman et al, 2009

ตารางที่ 4.1 ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา ทิศทางความสัมพันธ์ และแหล่งที่มาของข้อมูล (ต่อ)

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาของข้อมูล
Rule of law	+	This variable captures perceptions of the extent to which agents have confidence in and abide by the rules of society, the quality of contract enforcement and property rights protection. It is measured in units ranging from -2.5 to 2.5, with higher values corresponding to better governance outcomes.	Daniel Kaufman et al., 2009
Property rights protection	+	This variable measures the degree to which a country's law protect property rights and the degree to which government enforces those laws. The scores for each country ranges from 0 to 100 with 100 representing the ideal.	Wall Street Journal & Heritage Foundation, Index for Property rights, 2011

4.3 การวิเคราะห์ทางสถิติ

จากตัวแปรตามและตัวแปรอิสระในตารางที่ 4.1 เราสามารถกำหนดแบบจำลองทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ดังนี้

$$Y_{it} = b_1 \text{TARIFF}_{it} + b_2 \text{NTB}_{it} + b_3 \text{CORPORATE TAX}_{it} + b_4 \text{GDP}_{it} + b_5 \text{SAVINGS}_{it} + b_6 \text{INFLATION}_{it} + b_7 \text{FISCAL BALANCE}_{it} + b_8 \text{GOVERNMENT EFFECTIVENESS}_{it} + b_9 \text{REGULATORY QUALITY}_{it} + b_{10} \text{RULE OF LAW}_{it} + b_{11} \text{PROPERTY RIGHTS}_{it} + \epsilon_{it}$$

โดยที่ Y_{it} คือ ตัวแปรตามของประเทศ i ณ ปี t

$b_1 - b_{11}$ คือค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

ϵ_{it} คือ ค่าความคลาดเคลื่อน*

ตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นผลการวิเคราะห์ทางสถิติจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือ การค้าระหว่างประเทศ (TRADE) กับตัวแปรอิสระในด้านต่างๆ ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด 35 ประเทศ ในช่วงเวลาระหว่างปี ค.ศ. 2005 – 2009 จากตารางจะพบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อัตราภาษีศุลกากร (TARIFF) อัตราการเพิ่มของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเฉลี่ยต่อหัว (Δ GDP per capita) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาลและระบบราชการ (Government effectiveness) และความสามารถในการกำกับดูแลและส่งเสริมภาคธุรกิจ (Regulatory quality)

ตารางที่ 4.2 ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการค้าระหว่างประเทศ (TRADE)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม: การค้าระหว่างประเทศ (TRADE)		
	Coefficients (beta)	T	P
TARIFF	-.363*	-2.235	.036
NTB	.077	.116	.909
Corporate tax	-.170	-1.236	.237
Δ GDP per capita	.522*	2.945	.051
Savings	-.091	-.315	.758
Inflation	-.096	-.611	.551

ตารางที่ 4.2 ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการค้าระหว่างประเทศ (TRADE) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม: การค้าระหว่างประเทศ (TRADE)		
	Coefficients (beta)	T	P
Fiscal balance	.012	.084	.934
Government effectiveness	.169*	2.108	.035
Regulatory quality	.347*	2.638	.021
Rule of law	.188	1.332	.198
Property rights	.245	1.355	.191
$R^2 = .819$ Adjusted $R^2 = .662$ $F = 14.307$ $p = .000$ $n = 35$			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.5

** มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01

กล่าวคือ อัตราภาษีศุลกากร (TARIFF) มีความสัมพันธ์ในทิศทางผกผันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านโยบายการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศ (trade liberalization) โดยการพยายามลดอุปสรรคทางการค้า เช่น กำแพงภาษีให้ลดลง มีแนวโน้มส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเฉลี่ยต่อคน (Δ GDP per capita) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการค้าระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งก็หมายความว่าประเทศกำลังพัฒนาที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง โดยมีการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ได้มากขึ้น ก็มักจะเป็นประเทศที่มีมูลค่าของการค้าระหว่างประเทศสูงด้วย

มีปัจจัยด้านสถาบัน สองปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาลและระบบราชการ (Government effectiveness) และความสามารถในการกำกับดูแลและส่งเสริมภาคธุรกิจ (Regulatory quality) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาลและระบบราชการ และการกำกับดูแลส่งเสริมภาคธุรกิจ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งหมายความว่าประเทศกำลังพัฒนาที่มีรัฐบาลและระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ โดยมีความสามารถในการกำหนดนโยบายและน่านโยบายไปปฏิบัติ และมีระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการกำกับดูแลเศรษฐกิจและภาคธุรกิจที่ดี ก็มักจะเป็นประเทศที่มีการขยายตัวของ

เศรษฐกิจและการค้าสูงด้วย ทั้งนี้ ก็เพราะปัจจัยด้านสถาบันเหล่านี้ช่วยลดต้นทุนและความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ ส่งผลให้การค้าและการลงทุนมีการขยายตัว

ตารางที่ 4.3 ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม: การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI)		
	Coefficients (beta)	T	P
TARIFF	-.107	-.876	.451
NTB	.018	.153	.881
Corporate tax	-.140	-1.789	.094
Δ GDP per capita	.221*	2.567	.032
Savings	-.069	-.186	.867
Inflation	-.201*	-2.198	.034
Fiscal balance	.086	.588	.569
Government effectiveness	.110	.805	.353
Regulatory quality	.345**	3.566	.003
Rule of law	.148*	2.156	.038
Property rights	.038	.165	.646
R ² = .940 Adjusted R ² = .921 F = 49.804 p = .000 n = 35			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.5

** มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01

ตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นถึงค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม คือ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) กับตัวแปรอิสระในด้านต่างๆ ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด 35 ประเทศ ในช่วงเวลาระหว่างปี ค.ศ. 2005 – 2009 จากตารางจะพบว่ามีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการลงทุน โดยตรงที่ไหลเข้ามายังประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ อัตราการขยายตัวของ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเฉลี่ยต่อหัว (Δ GDP per capita) อัตราเงินเฟ้อ (inflation) ความสามารถในการกำกับดูแลและส่งเสริมภาคธุรกิจ (regulatory quality) และความสามารถในการรักษาด้วยกฎหมาย (rule of law)

อัตราภาษีของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเฉลี่ยต่อหัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ทั้งนี้ก็เพราะว่าประเทศกำลังพัฒนาที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง มีตลาดขนาดใหญ่ขึ้น มักจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้มากขึ้น ในทางตรงกันข้ามอัตราเงินเฟ้อมีความสัมพันธ์ในทิศทางผกผันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ทั้งนี้ก็เพราะว่าอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนจากการลงทุน ความสามารถในการรักษาเสถียรภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการควบคุมเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับต่ำ จะส่งผลให้รัฐบาลสามารถคงระดับอัตราดอกเบี้ยไว้ในระดับต่ำได้ ซึ่งเป็นผลดีในการกระตุ้นการขยายตัวของการลงทุน ดังนั้น ประเทศกำลังพัฒนาที่สามารถควบคุมอัตราเงินเฟ้อได้ดี จึงมักเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการลงทุนได้ดีด้วย

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล (corporate tax) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในงานศึกษาชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลขั้นสูงสุดมาใช้ในการวิเคราะห์ของภาษีที่ตกกับผู้ลงทุน ซึ่งการวัดในลักษณะดังกล่าวนี้มีจุดอ่อน คือ ประการแรก ธุรกิจมักจะไม่ได้เสียภาษีถึงขั้นอัตราสูงสุด นอกจากนั้น อัตราภาษีที่เป็นทางการ ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงสิทธิประโยชน์ทางภาษี ข้อยกเว้นลดหย่อน ตลอดจนช่องว่างทางภาษีต่างๆ ที่ธุรกิจสามารถใช้เพื่อลดภาระภาษีที่แท้จริงได้ ดังนั้น จึงอาจส่งผลทำให้ไม่สามารถเห็นความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวแปรดังกล่าว

มีปัจจัยด้านสถาบันสองปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ประสิทธิภาพในการกำกับดูแลและส่งเสริมภาคธุรกิจ (regulatory quality) และความสามารถในการรักษาด้วยกฎหมายของรัฐบาล (rule of law) กล่าวคือ ประเทศที่มีรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายด้านการกำกับดูแลเศรษฐกิจและส่งเสริมภาคธุรกิจ ตลอดจนมีความสามารถในการรักษาด้วยกฎหมาย ก็มักจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้มาก ทั้งนี้ เพราะปัจจัยด้านสถาบันเหล่านี้ช่วยลดความเสี่ยงของการลงทุน ตลอดจนลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่ามีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศของประเทศกำลังพัฒนา ประการแรก การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน เช่น การลดกำแพงภาษีให้กับประเทศคู่ค้าทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค ดูเหมือนจะ

เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนานั้น สามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศได้เพิ่มมากขึ้น ประการที่สองถึงแม้การร่วมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะมีความสำคัญ แต่ความสำเร็จในการดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของแต่ละประเทศอีกด้วย ประเทศที่สามารถรักษาสถียรภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ดี ก็มักจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนได้ดีอีกด้วย นอกจากนั้นประการสุดท้ายการขยายตัวของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสถาบันอีกด้วย จากการศึกษาวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า การขยายตัวของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ มักเกิดขึ้นในประเทศที่มีคุณภาพในปัจจัยด้านสถาบันที่เหมาะสม กล่าวคือ ประเทศที่มีรัฐบาลและระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการกำกับดูแลเศรษฐกิจ ตลอดจนมีความสามารถในการรักษาด้วยบทกฎหมาย ก็มักจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศได้มากด้วย ทั้งนี้ เพราะว่าการมีปัจจัยด้านสถาบันเหล่านี้ที่ดี ย่อมช่วยลดความเสี่ยงของการลงทุน ตลอดจนลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ

บทที่ 5

การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนกับการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนโดยตรงในอาเซียน

5.1 นโยบายการเปิดเสรีทางการค้าของอาเซียน

การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน ได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2535 และ 2541 โดยมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ขึ้นในปี พ.ศ. 2535 และมีการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) ขึ้นในปี พ.ศ. 2541

ในกรอบของ AFTA นั้น ได้เน้นให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเปิดเสรีทางการค้าให้กับสินค้าและบริการต่างๆ ที่ผลิตในอาเซียนประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยมีเป้าหมายการลดกำแพงภาษีเป็นขั้นตอนดังนี้ สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ได้กำหนดให้ในปี พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) ให้ลดภาษีเหลือ 0% สำหรับสินค้าร้อยละ 60 ที่อยู่ในบัญชีการลดภาษี (inclusion list) ปี พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ให้ลดภาษีเหลือ 0% สำหรับสินค้าร้อยละ 80 ที่อยู่ในบัญชีการลดภาษี และในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) ให้มีการลดภาษีเหลือ 0% สำหรับสินค้า ร้อยละ 100 ที่อยู่ในบัญชีการลดภาษี

สำหรับประเทศสมาชิกใหม่ในอาเซียน CLMV ได้มีการกำหนดให้ปี พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) ให้เวียดนามลดภาษีเหลือ 0 – 5% ให้มากรายการที่สุด ปี 2548 (ค.ศ. 2005) ให้ลาวและเมียนมาร์ลดภาษีเหลือ 0 – 5% ให้มากรายการที่สุด และในปี 2550 (ค.ศ. 2007) ให้กัมพูชาลดภาษีเหลือ 0 – 5% ให้มากรายการที่สุด และในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) กำหนดให้ประเทศ CLMV ทั้งหมดลดภาษีเหลือ 0% สำหรับสินค้าร้อยละ 100 ที่อยู่ในบัญชีการลดภาษี (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ 2551: 12 – 13)

นอกจากการเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศภายในกลุ่มสมาชิกอาเซียนแล้ว ประเทศสมาชิกอาเซียนยังมีนโยบายเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศนอกกลุ่มสมาชิกอีกด้วย โดยเน้นส่งเสริมการจัดทำเขตการค้าเสรีและความเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจกับประเทศภายนอกอาเซียนอย่างกว้างขวาง เพื่อดึงดูดการค้าและการลงทุนจากประเทศภายนอกอาเซียนด้วย ตัวอย่างเช่น การจัดทำแผนการค้าเสรีอาเซียน – จีน ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน – ญี่ปุ่น เขตการค้าเสรีอาเซียน – สาธารณรัฐเกาหลี เขตการค้าเสรีอาเซียน – ออสเตรเลีย – นิวซีแลนด์ และเขตการค้าเสรีอาเซียน – อินเดีย เป็นต้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ 2551: 132)

5.2 ผลของนโยบายการเปิดเสรีด้านการค้าของประเทศสมาชิกอาเซียน

จากการที่ประเทศสมาชิกอาเซียน มีนโยบายเปิดเสรีทางการค้าอย่างกว้างขวางดังกล่าว จึงส่งผลให้ค่าแพ่งภาษี (tariff) ของประเทศสมาชิกอาเซียนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ตารางที่ 5.1 แสดงให้เห็นถึงอัตราภาษีศุลกากรขาเข้าโดยเฉลี่ย (mean tariff rates) ของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่สำคัญในเอเชีย จากตารางจะเห็นได้ว่าค่าแพ่งภาษีของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีอัตราภาษีศุลกากรต่ำที่สุด โดยมีอัตราใกล้เคียงกับ 0% มาตลอดในช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 จนถึง 2006 ส่วนในประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ อัตราภาษีศุลกากรขาเข้าก็มีแนวโน้มลดลงจากเฉลี่ยประมาณร้อยละ 30 ในปี ค.ศ. 1980 มาอยู่ที่ประมาณเพียงร้อยละ 6-10 ในปี 2006

ตารางที่ 5.1 อัตราภาษีศุลกากรขาเข้าโดยเฉลี่ย (mean tariff rates) ของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยเปรียบเทียบ 1980 - 2006

ประเทศ	Mean tariff rates			
	1980	1990	1999	2006
East Asia				
China	49.5	40.3	17.5	8.9
Hong Kong	0	0	0	0
Japan	9.5	6.9	6.6	n.a.
S. Korea	20.4	13.3	9.4	9.1
Taiwan	n.a.	9.7	9.7	n.a.
ASEAN				
Indonesia	29.0	23.3	11.9	6.0
Malaysia	10.6	13.0	9.1	6.2
Philippines	38.0	24.3	10.2	5.4
Singapore	0.3	0.4	0.4	0
Thailand	32.3	40.8	27.6	10.8
Vietnam	40.1	38.6	29.5	17.2

ตารางที่ 5.1 อัตราภาษีศุลกากรขาเข้าโดยเฉลี่ย (mean tariff rates) ของประเทศสมาชิกอาเซียนโดย
เปรียบเทียบ 1980 – 2006 (ต่อ)

ประเทศ	Mean tariff rates			
	1980	1990	1999	2006
South Asia				
Bangladesh	99.0	102.0	22.1	15.5
India	74.3	79.2	32.9	16.8
Pakistan	77.6	58.8	n.a.	14.8
Sri Lanka	41.3	26.9	20.0	11.0

ที่มา: Seiji Naya. *The Asian Development Experience: Overcoming Crisis and Adjusting to Change*. Manila: Asian Development Bank, 2008: 162 – 163.

และถ้าเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ นอกอาเซียนจากตารางจะพบว่าอัตราของกำแพงภาษีของประเทศสมาชิกอาเซียนมีแนวโน้มอยู่ในระดับต่ำเทียบเคียงได้กับประเทศหลักๆ ในเอเชียตะวันออก และต่ำกว่าประเทศในเอเชียใต้ การมีอัตราภาษีที่ต่ำนี้ น่าส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนส่งผลเป็นการดึงดูดการลงทุนและการค้าจากต่างประเทศเข้ามาสู่อินเดียอีกด้วย

ตารางที่ 5.2 แสดงให้เห็นถึงข้อมูลการส่งออกและนำเข้าของอาเซียน จากตารางจะเห็นได้ว่า ประการแรก มูลค่าของการค้าระหว่างประเทศของอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ เพิ่มจาก 706,480 US\$ million ในปี ค.ศ. 1996 มาเป็นถึง 824,539 ล้าน และ 2,045,731 ล้าน ในปี 2003 และ 2010 ตามลำดับ ประการที่สอง ประเทศสมาชิกอาเซียนยังมีแนวโน้มที่พึ่งพาการค้าระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนโดยส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจภายในค่อนข้างเล็ก กล่าวคือ ประเทศสมาชิกอาเซียนมีแนวโน้มที่มีสัดส่วนของการส่งออกและการนำเข้าต่อ GDP เพิ่มสูงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือในช่วงก่อนวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) สัดส่วนของการส่งออกคิดเป็นร้อยละของ GDP อยู่ที่ร้อยละ 49.4 ในขณะที่การนำเข้าต่อ GDP อยู่ที่ร้อยละ 45.7 แต่หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจ GDP มีแนวโน้มลดลงในขณะที่การส่งออกยังมีการขยายตัว ส่งผลให้การส่งออกต่อ GDP ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 65.6 62.7 และ 68.4 ในปี ค.ศ. 1998 2003 และ 2010 ตามลำดับ การนำเข้าของประเทศสมาชิกอาเซียนต่อ GDP ก็มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกันในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ โดยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 53.7 51.5 และ 64.6 ในปี ค.ศ. 1998 2003 และ 2010 ตามลำดับ จากตารางที่ 5.2 จึงแสดงให้เห็นว่าการค้าระหว่างประเทศในประเทศอาเซียนมีการขยายตัวมากขึ้นและประเทศสมาชิกอาเซียนก็มีแนวโน้มที่พึ่งพาการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น โดยสัดส่วนของการค้า

ระหว่างประเทศต่อ GDP มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามอาเซียนในภาพรวมก็ยังคงมีการเกินดุลทางการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากการขยายตัวของอุปสงค์ต่อสินค้าจากอาเซียนยังคงมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 5.2 มูลค่าการค้า การส่งออกและการนำเข้าของอาเซียน

ตัวชี้วัด	จำนวน/ร้อยละ	1996	1997	1998	2003	2008	2010
Total trade	US\$ million	706,480	716,441	576,108	824,539	1,897,127	2,045,731
Ratio to GDP	Share of trade to GDP(%)	95.1	103.1	119.3	114.2	125.4	133.0
	Exports to GDP(%)	49.4	52.5	65.6	62.7	64.6	68.4
	Imports to GDP(%)	45.7	50.6	53.7	51.5	60.8	64.6
Trade balance	US\$ million	45,570	14,678	57,194	80,575	57,946	96,152
	Share to exports (%)	11.9	8.9	18.1	17.8	5.9	9.0

ที่มา: ASEAN, Trade Statistics Database, October 2011

ตารางที่ 5.3 มูลค่าการส่งออกของอาเซียนไปยังประเทศคู่ค้าหลักในปี ค.ศ. 2004 (ร้อยละ และ US\$ millions)

OF/TO	World (US\$ mil)	ASEAN-6	ASEAN-10	CHINA	JAPAN	USA	NAFTA	EU-15
Indonesia	71,550	17.14	18.17	6.44	22.31	12.28	13.28	12.20
Malaysia	126,510	24.00	25.09	6.69	10.10	18.77	19.92	11.80
Philippines	39,680	15.48	17.23	6.69	20.12	18.17	19.21	16.43
Singapore	179,674	21.95	24.30	8.57	6.44	12.96	13.74	13.72
Thailand	96,245	18.08	22.01	7.38	13.98	16.10	17.68	14.31
Brunei	4,511	17.22	17.25	4.50	38.13	8.64	8.70	2.60
Cambodia	2,589	3.05	7.47	1.05	3.49	55.88	60.04	25.46
Laos	540	19.43	32.85	2.10	1.35	0.62	1.85	26.96
Myanmar	3,161	44.62	45.32	5.94	5.17	0.00	0.60	15.55
Vietnam	25,850	11.35	13.04	8.98	13.57	20.14	21.48	22.52
ASEAN-6	518,170	20.53	20.62	7.41	12.25	15.23	16.29	13.26
ASEAN-10	550,310	20.15	22.24	7.44	12.22	15.55	16.64	13.78

ที่มา: International Monetary Fund. *Direction of Trade Statistics*, 2007

ตารางที่ 5.3 แสดงให้เห็นถึงมูลค่าของการส่งออกของประเทศสมาชิกอาเซียนไปยังประเทศคู่ค้าหลักๆ จากตารางจะพบว่าสัดส่วนของการค้าภายในกลุ่มประเทศอาเซียน (intra – ASEAN trade) มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนและการเปิดเสรีทางการค้าให้กับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศอาเซียน โดยจากตารางจะพบว่าการส่งออกไปยังประเทศภายในกลุ่มสมาชิกอาเซียนด้วยกันเองมีสัดส่วนสูงถึงโดยเฉลี่ยกว่าร้อยละ 20 ของการส่งออกทั้งหมด โดยประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิม 6 ประเทศ มีสัดส่วนของการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 20.62 ของการส่งออกทั้งหมด ในขณะที่การส่งออกไปประเทศคู่ค้าหลักๆ อื่น ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และยุโรป คิดเป็นร้อยละ 7.41 12.25 15.23 และ 13.26 ตามลำดับ และถ้ารวมประเทศสมาชิกใหม่ CLMV เป็น ASEAN-10 สัดส่วนของการค้าภายในอาเซียนเองก็จะเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 22.24 ของการส่งออกทั้งหมด ในขณะที่การส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าหลักอื่นๆ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และยุโรปคิดเป็นร้อยละ 7.44 12.22 15.55 และ 13.78 ตามลำดับ

จากตารางที่ 5.2 – 5.3 จึงกล่าวได้ว่า การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนและการเปิดเสรีทางการค้า ได้ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนส่งผลให้อาเซียนพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ยังส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการค้าภายในกลุ่มมากขึ้นและสามารถลดการพึ่งพาการส่งออกไปยังประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป และ ญี่ปุ่นลง การมีตลาดการค้าระหว่างประเทศที่หลากหลายมากขึ้น (market diversification) น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาดโลก ถ้าเกิดมีปัญหาในการส่งออกไปยังตลาดใดตลาดหนึ่ง ก็ยังคงมีตลาดอื่นสามารถรองรับได้บ้าง

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า ถึงแม้ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีความพยายามในการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศ โดยการพยายามลดกำแพงภาษี (tariff) ลง แต่อย่างไรก็ตามการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ ยังขึ้นอยู่กับมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Nontariff barrier: NTB) อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการจำกัดโควตาการนำเข้า (import quota) การกำหนดมาตรฐานสินค้านำเข้าและใบอนุญาตนำเข้า (import licensing and standard) ตลอดจนมาตรการการตอบโต้การทุ่มตลาด (antidumping duties) ก็อาจนับเป็น NTB ได้ด้วย นักวิชาการเป็นจำนวนมากมีความเห็นว่ามาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดมีแนวโน้มที่มักถูกใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้ามากกว่าที่จะเป็นมาตรการตอบโต้การเอาเปรียบ โดยใช้กลยุทธ์ด้านราคาของบริษัท (Plummer and Yuc, 2009: 8-10)

ถึงแม้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ NTB ในแต่ละประเทศเพื่อจำกัดการนำเข้าจะหาได้ยาก ตลอดจนเป็นการยากที่จะวัดผลกระทบของมาตรการเหล่านี้ต่อการนำเข้า เนื่องจากความแตกต่างด้านเนื้อหาของการใช้มาตรการเหล่านี้ในแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางท่านก็พยายามวัดความรุนแรงในการใช้ NTB ของแต่ละประเทศ Biji Bora และคณะ (2002) ได้จัดทำดัชนีวัดมาตรการกีดกันทางการค้าในสินค้าประเภทต่างๆ (ตารางที่ 5.4) ขึ้น จากตารางจะพบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนยังมีการใช้ NTB ในการจำกัดการนำเข้าของสินค้าบางชนิด โดยประเทศบรูไนและประเทศไทยในภาพรวมมีการใช้ NTB ในระดับที่สูงกว่าร้อยละ 3 ส่วนประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ มีอยู่ในระดับร้อยละ 2 หรือต่ำกว่า มีเพียงประเทศสิงคโปร์ประเทศเดียวที่มีระดับการใช้ NTB อยู่ในระดับต่ำกว่า 1 โดยสินค้าที่ยังคงมีการใช้ NTB กันมากได้แก่ สินค้าการเกษตร ผลิตภัณฑ์เหล็ก และสิ่งทอ

การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศยังคงมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีในสินค้าหลายประเภท จึงน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญเช่นกัน ในการจำกัดการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศของอาเซียน

ตารางที่ 5.4 Nontariff Barrier Coverage Ratio, 2001

Product category	ASEAN						
	Brunei	Indo	Malay	Phil	Sing	Thai	Viet
Primary products	6.49	4.43	3.02	0.74	0.61	6.32	0.43
- Agriculture	7.61	3.35	3.53	0.76	0.72	6.67	0.41
- Mining	0.00	10.84	0.00	0.61	0.00	4.22	0.54
Manufactures	2.43	1.07	2.41	1.92	0.13	3.30	1.23
- Iron and Steel	0.00	1.87	7.97	0.00	0.00	0.00	21.74
- Chemical	3.41	1.56	0.75	4.67	0.00	0.24	0.12
- Machinery and Transport equipment	2.90	1.92	4.29	1.92	0.56	1.39	0.00
- Textiles and clothing	0.00	0.00	0.30	0.00	0.00	13.50	0.00
Other consumption goods	0.00	0.00	4.31	2.65	0.00	0.00	0.00
All products	3.35	1.82	2.54	1.68	0.24	3.97	1.03

หมายเหตุ: ทำมาจาก incidence of nontariff barriers, UNCTAD database.

ที่มา: Bijit Bora, Aki Kuwahara and Sam Laird, "Quantification on Non-tariff Measures" UNCTAD Policy Issues in International Trade and Commodities Study Issue, No. 18, 2002, Table 2.

5.3 นโยบายความร่วมมือด้านการลงทุนของอาเซียน

นอกจากความร่วมมือด้านการค้าแล้ว ประเทศสมาชิกอาเซียนยังได้พยายามส่งเสริมให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ดึงดูดการลงทุนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย โดยได้เริ่มจัดทำความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) ขึ้นในปี พ.ศ. 2541 (ค.ศ. 1998) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาเซียนเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียน โดยเน้นการส่งเสริมการลงทุนโดยตรงในสาขาการผลิต การเกษตร การป่าไม้ ประมง เหมืองแร่ และบริการที่เกี่ยวข้อง

หลักการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการลงทุนภายใต้ AIA ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติ (national treatment) กล่าวคือ ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องปฏิบัติต่อนักลงทุนจากประเทศอาเซียนอื่นเท่าเทียมกับที่ปฏิบัติต่อนักลงทุนที่เป็นคนชาติตน ประการที่สองหลักการว่าด้วยการเปิดตลาด (opening - up of industries) กล่าวคือ ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องเปิดเสรีทุกอุตสาหกรรมให้แก่ นักลงทุนสัญชาติอาเซียนภายในปี ค.ศ. 2010 สำหรับประเทศสมาชิกดั้งเดิม 6 ประเทศ และสำหรับ

ประเทศ CLMV ภายในปี ค.ศ. 2015 แต่มีข้อยกเว้นได้ โดยประเทศสมาชิกจะต้องยื่นรายการประเภทกิจการที่ขอลงเว้นชั่วคราวและรายการประเภทกิจการที่มีความอ่อนไหวง่ายได้ แต่ต้องมีการทบทวนเพื่อยกเลิกการงดเว้นดังกล่าว (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551: 16)

นอกจากการเปิดเสรีด้านการลงทุนให้กับประเทศสมาชิกอาเซียนแล้วประเทศสมาชิกอาเซียน แต่ละประเทศก็ยังมีการทำความตกลงทวิภาคีในการเปิดเสรีและความร่วมมือด้านการลงทุนกับประเทศภายนอกอย่างกว้างขวางอีกด้วย เช่น การเปิดเสรีด้านการลงทุนระหว่างมาเลเซียกับออสเตรเลีย ซิอี อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยกับออสเตรเลีย สหภาพยุโรป อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ และสหรัฐอเมริกา ประเทศเวียดนามกับญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น (Plummer and Yue, 2009: 15)

5.4 ผลของนโยบายการเปิดเสรีด้านการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียน

จากการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการเปิดเสรีด้านการลงทุนมากขึ้น ทั้งกับประเทศภายในอาเซียนและภายนอก ประกอบกับการที่อาเซียนเป็นตลาดการค้าที่มีขนาดใหญ่ จากการที่สินค้าและบริการมีการเคลื่อนย้ายเสรีมากขึ้นภายในอาเซียน ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดการลงทุนในอาเซียนให้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 5.5 แสดงให้เห็นถึงเงินลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้ามาสู่ประเทศสมาชิกอาเซียน จากตารางจะพบว่าเงินลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้ามายังประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด มีแนวโน้มที่ค่อยเพิ่มขึ้นจาก 28,231 ล้านดอลลาร์ ในปี ค.ศ. 1995 มาเป็น 35,117 ล้านดอลลาร์ และ 52,380 ล้านดอลลาร์ในปี ค.ศ. 2004 และ 2006 ตามลำดับ โดยมีมูลค่าลดลงบ้างเล็กน้อยในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจเอเชียในปี 1997 ส่วนประเทศที่รับเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นอันดับต้น ได้แก่ สิงคโปร์ รองลงมาได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศไทย และอินโดนีเซีย นอกจากนั้นประเทศอื่นๆ ในอาเซียนได้รับเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไม่สูงนัก

ผลกระทบประการที่สองของการเปิดเสรีด้านการลงทุนของอาเซียน ก็คือ การเปิดเสรีด้านการลงทุนของอาเซียน ยังส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียน มีแนวโน้มพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นด้วย ตารางที่ 5.6 แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ไหลเข้าสู่ประเทศสมาชิกอาเซียน คิดเป็นร้อยละของ GDP ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน

ตาราง 5.5 เงินลงทุนโดยตรงไหลเข้าสู่อาเซียน 1995 – 2006 (US\$ million)

ประเทศ	1995	1997	2000	2002	2004	2005	2006
Cambodia	151	168	149	145	131	381	483
Indonesia	4,346	4,678	-4,550	145	1,895	8,336	5,556
Laos PDR	88	86	34	25	17	28	187
Malaysia	5,815	6,323	3,788	3,203	4,624	3,965	6,060
Philippines	1,577	1,261	2,240	1,542	688	1,854	2,345
Singapore	11,503	13,533	16,485	7,200	19,828	15,002	24,005
Thailand	2,070	3,882	3,350	3,335	5,862	8,957	10,756
Vietnam	1,780	2,587	1,289	1,200	1,610	2,021	2,360
Total FDI inflows to ASEAN*	28,231	34,099	23,541	18,023	35,117	41,068	52,380

*Total FDI inflows to ASEAN รวมเงินลงทุนโดยตรงของบรูไนและเมียนมาร์

ที่มา: ASEAN, ASEAN FDI Database, 2007

ตารางที่ 5.6 เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศคิดเป็นสัดส่วนของ GDP ของประเทศสมาชิกอาเซียน

Country	1985	1990	1995	2000	2005
Brunei	0.8	0.7	12.1	56.2	74.3
Cambodia	2.0	3.4	12.1	48.2	45.0
Indonesia	28.1	34.0	25.0	35.8	38.1
Laos PDR	0.4	1.5	11.6	33.0	36.9
Malaysia	22.7	23.4	32.3	58.8	54.5
Myanmar	11.3	11.1	17.2	24.7	25.1
Philippines	8.5	7.4	8.2	16.6	20.1
Singapore	60.9	77.9	71.5	84.6	87.0
Thailand	5.7	9.6	10.4	23.0	21.7
Vietnam	1.3	4.0	28.5	46.7	51.8
Average Asia	16.3	14.8	17.0	27.9	31.3
Average developed Countries	6.2	8.1	8.9	17.1	18.8
Average developing countries	13.9	13.0	15.3	20.6	30.0

ที่มา: ASEAN, Investment Statistics Database, September 2011 and UNCTAD, FDI Statistics Online

ข้อมูลจากตารางที่ 5.6 ชี้ให้เห็นว่าประเทศสมาชิกอาเซียนมีแนวโน้มพึ่งพา การลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มสูงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ก็เพราะว่าประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่มีขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศค่อนข้างเล็ก จึงต้องพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศค่อนข้างมาก การเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุนของอาเซียน จึงส่งผลให้อาเซียนมีแนวโน้มพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ในปี ค.ศ. 1985 มีเพียง 3 ประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีสัดส่วนของการลงทุน โดยตรงจากต่างประเทศต่อ GDP สูงกว่าค่าเฉลี่ยของเอเชีย กล่าวคือ อินโดนีเซีย (28.1%) มาเลเซีย (22.7%) และสิงคโปร์ (60.9%) แต่พอมาในปี 2005 มีถึง 7 ประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีสัดส่วนของการลงทุน โดยตรงต่อ GDP สูงกว่าค่าเฉลี่ยของเอเชีย กล่าวคือ บรูไน (74.3%) กัมพูชา (45.0%) อินโดนีเซีย (38.1%) ลาว (36.9%) มาเลเซีย (54.5%) สิงคโปร์ (87.0%) และเวียดนาม (51.8%) นอกจากนี้เป็นที่น่าสนใจอีกด้วยว่าสัดส่วนของการลงทุน โดยตรงต่อ GDP ในประเทศ

พัฒนาแล้ว ในปี 2005 อยู่ที่ประมาณร้อยละ 18.8 เท่านั้น การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศที่สูงมากนี้ ย่อมส่งผลให้เกิดความเสี่ยงจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลกได้ง่าย

ถึงแม้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ไหลเข้ามาสู่ประเทศสมาชิกอาเซียน จะมีมูลค่าโดยเฉลี่ยสูงขึ้นก็ตาม แต่ถ้านำข้อมูลเงินทุนไหลเข้าของอาเซียนมาเปรียบเทียบกับเงินทุนที่ไหลเข้าไปยังภูมิภาคอื่นนอกอาเซียน จะพบว่าสัดส่วนของเงินลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้าอาเซียนมีแนวโน้มชะลอตัวลง เมื่อเทียบกับเงินลงทุนโดยตรงที่ไหลไปยังภูมิภาคอื่นๆ ของโลก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาเซียนมีความสามารถในการดึงดูดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้ลดน้อยลงโดยเปรียบเทียบ

ตารางที่ 5.7 สัดส่วนของเงินลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้าอาเซียนและประเทศหรือภูมิภาคอื่นที่สำคัญ
(คิดเป็นร้อยละของเงินลงทุนโดยตรงทั้งหมดทั่วโลก)

Host country	1995	1997	1999	2000	2002	2004	2005	2006
United States	17.60	21.13	25.79	22.25	11.97	18.30	10.68	13.43
European Unions	37.90	29.10	45.70	49.40	49.70	30.10	46.00	40.70
Japan	0.01	0.66	1.16	0.59	1.50	1.10	0.30	0.50
PR China	11.00	9.24	3.67	2.89	8.54	8.53	7.90	8.32
S. Korea	0.37	0.54	0.88	0.61	0.49	1.09	0.79	0.38
East Asia*	21.71	19.40	9.58	9.87	13.20	18.30	16.80	14.21
ASEAN**	8.27	7.01	2.62	1.67	2.55	3.61	4.05	3.94
BRICS***	10.60	12.67	7.34	6.80	12.88	13.06	12.20	10.87

*East Asia includes China, Hong Kong, Laos PDR, Taiwan, S. Korea, Cambodia, Indonesia, Malaysia, Myanmar, Philippines, Singapore, Thailand, and Vietnam.

**ASEAN includes Brunei, Cambodia, Indonesia, Lao PDR, Malaysia, Myanmar, Philippines, Singapore, Thailand, and Vietnam.

***BRICS includes Brazil, The Russian Federation, India, China and South Africa.

ที่มา: UNCTAD, FDI Statistics Online.

ตารางที่ 5.7 แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของเงินลงทุน โดยตรงคิดเป็นร้อยละของเงินลงทุนโดยตรงทั้งหมดทั่วโลก ที่ไหลเข้าอาเซียน โดยเปรียบเทียบกับประเทศหรือภูมิภาคอื่นๆ ที่สำคัญ จากตารางจะพบว่าอาเซียนมีความสามารถในการดึงดูดการลงทุน โดยตรงจากต่างประเทศลดน้อยลง โดยเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และกลุ่มประเทศ BRICS โดยสัดส่วนของเงินลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้าอาเซียนในปี ค.ศ. 1995 อยู่ที่ร้อยละ 8.27 ของเงินลงทุนโดยตรงทั่วโลก แต่หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 1997 สัดส่วนของเงินลงทุนโดยตรงดังกล่าวก็ตกลงมาอยู่ที่ร้อยละ 2.62 และ 3.94 ในปี 1999 และ 2006 ตามลำดับ

จากการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในระบบเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ประเทศจีนเป็นทั้งคู่แข่งและคู่ค้าที่สำคัญของทั้งประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งอาเซียน การที่ประเทศจีนมีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่และมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศจีนสามารถดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศได้เป็นจำนวนมาก ประเทศจีนได้กลายเป็นเป้าหมายของการลงทุนโดยตรงจากทั่วโลก โดยการลงทุนจากต่างประเทศมีเป้าหมายทั้งเพื่อการผลิตเพื่อตลาดภายใน ตลอดจนการใช้ประเทศจีนเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออก

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กลุ่มประเทศ BRICS อันประกอบไปด้วย ประเทศบราซิล สหพันธ์สาธารณรัฐรัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ ก็เป็นกลุ่มประเทศที่ได้รับเงินลงทุน โดยตรงจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยสัดส่วนของเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ไหลเข้ากลุ่มประเทศ BRICS มีสัดส่วนถึงร้อยละ 10.87 ของเงินลงทุนโดยตรงทั่วโลกในปี ค.ศ. 2006 อัตราการเจริญเติบโตที่สูงของกลุ่มประเทศ BRICS ช่วยดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศที่มีเป้าหมายเพื่อการผลิตเพื่อตลาดภายใน นอกจากนี้จากการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าประเภทวัตถุดิบและแร่ธาตุในตลาดโลก ก็ส่งผลให้ BRICS สามารถดึงดูดการลงทุนในสาขาเหมืองแร่และทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมาก (UNTAD, 2013: 12)

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนของอาเซียน ได้ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจากการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนโดยส่วนใหญ่มีขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศที่ค่อนข้างเล็ก จึงส่งผลให้อาเซียนมีแนวโน้มต้องพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยมูลค่าของการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีสัดส่วนที่สูงมากเพื่อเทียบกับ GDP และจากการที่อาเซียนต้องพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมากในกระบวนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนี้ ทำให้อาเซียนมีความจำเป็นเป็นอย่างมากที่จะต้องรักษาระดับของความสามารถในการดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตอีกด้วยว่าถึงแม้ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก แต่อาเซียนก็มีแนวโน้มที่สามารถดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้ลดลง โดยเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ

บทที่ 6

การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคกับการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศใน อาเซียน

6.1 ระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีระดับรายได้ต่อหัวของประชากรค่อนข้างต่ำ โดยมี GDP per capita ต่ำกว่า US\$ 2,000 ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย และประเทศไทย ที่มี GDP per capita ที่ US\$ 25,207 13,879 4,625 และ 2,537 ตามลำดับในปี ค.ศ. 2004 (ดูตารางที่ 6.1)

นอกจากนั้นประเทศสมาชิกอาเซียนยังมีระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันอย่างมาก โดยวัดจาก Human development index (HDI) HDI เป็นดัชนีที่ใช้วัดระดับคุณภาพชีวิตของประชากร โดยวัดจากอายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากร อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากร อัตราการเข้าเรียนของประชากร และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเฉลี่ยต่อหัว ดังนั้น HDI จึงเป็นดัชนีที่ใช้วัดการมีสุขภาพอนามัยที่ดี การมีความรู้ และการมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีของประชากรในแต่ละประเทศ (Cypher and Dietz, 2009: 47) จากตารางที่ 6.1 จะพบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนมีความแตกต่างกันอย่างมากในลำดับของ HDI ประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างเช่น สิงคโปร์ และบรูไนมีระดับ HDI ที่ค่อนข้างดีมาก โดยอยู่ในลำดับที่ 25 และ 33 ของโลก ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศมาเลเซีย ไทย และฟิลิปปินส์มีลำดับ HDI อยู่ในระดับปานกลาง โดยอยู่ที่ 61 73 และ 84 ตามลำดับ ส่วนประเทศอื่นๆ นอกจากนั้นมีระดับของ HDI ไม่ดีนัก โดยอยู่ในลำดับที่สูงกว่าร้อยละของโลก

การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความแตกต่างกันอย่างมากในระดับของการพัฒนานี้ ย่อมส่งผลทำให้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เป็นฐานการผลิตเดียวกัน เพื่อดึงดูดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศนั้นทำได้ไม่มากนัก

ตารางที่ 6.1 ตัวชี้วัดการพัฒน์ที่สำคัญของประเทศไทยอาเซียน

	GDP (US\$ billion) 2004	Population (million) 2005	Per Capita GDP (US\$) 2004	Share of Industry in GDP, 2003	Human Development Index (rank) 2003
Brunei	5.2	0.4	13,879	58.4	33
Cambodia	4.9	13.9	358	27.9	130
Indonesia	258.0	219.0	1,193	45.0	110
Laos PDR	2.4	5.9	423	24.6	133
Malaysia	118.0	26.2	4,625	42.1	61
Myanmar	9.1	56.0	166	17.3	129
Philippines	86.1	84.2	1,042	33.5	84
Singapore	106.9	4.3	25,207	31.1	25
Thailand	163.5	65.0	2,537	45.8	73
Vietnam	45.4	83.1	554	38.5	108

ที่มา: ASEAN, Yearbook of Statistics, various issues อ้างอิง Plummer (2009: 71)

ตารางที่ 6.2 อัตราการขยายตัวของ GDP (%) ของประเทศสมาชิกอาเซียน

Country	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2007
Brunei	4.2	6.7	5.1	6.2
Cambodia	4.6	5.2	2.1	4.6
Indonesia	7.9	6.3	4.4	5.9
Laos PDR	4.0	6.6	3.4	5.2
Malaysia	7.9	6.1	4.2	4.8
Philippines	6.0	1.8	2.9	4.5
Singapore	9.1	7.4	7.8	4.3
Thailand	6.9	7.9	4.6	5.1
Vietnam	5.2	6.5	2.7	4.9
S. Korea	7.8	8.7	6.3	4.6
China	5.4	9.3	10.2	9.4
Hong Kong	9.2	6.6	4.4	4.6
Taiwan	9.0	8.0	6.4	3.4
India	3.1	5.9	5.3	7.0

ที่มา: IMF, World Economic Outlook Database.

6.2 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน

ในขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความแตกต่างกันอย่างมากในระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ทุกประเทศก็มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดี ตารางที่ 6.2 แสดงให้เห็นถึงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่สำคัญในเอเชีย จากตารางจะพบว่าในช่วงทศวรรษก่อนวิกฤตเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ประเทศสมาชิกอาเซียนมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสูง โดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 6 - 7 ต่อปี เทียบได้กับประเทศอื่นๆ ที่สำคัญในเอเชีย การขยายตัวของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ชะลอตัวลงในช่วงระหว่างปี 1991 - 2000 เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 1997 แต่หลังจากนั้นก็มีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นอีกในช่วงปี 2001 - 2007 อย่างไรก็ตามอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยของอาเซียนในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำกว่าอัตราการ

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉลี่ยของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ประเทศจีนสามารถดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศได้เป็นจำนวนมาก

6.3 การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของประเทศสมาชิกอาเซียน

นอกจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแล้ว การขยายตัวของการค้าและการลงทุนจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยการมีเสถียรภาพในด้านเศรษฐกิจมหภาคอื่นๆ อีกด้วย ตัวอย่างเช่น ประเทศในละตินอเมริกา ถึงแม้ประเทศเหล่านี้ จะมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงช่วงทศวรรษที่ 1960 และ 1970 ก็ตาม แต่ความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค ได้ส่งผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้อและหนี้สาธารณะที่สูงมาก ซึ่งนำไปสู่ภาวะความชะงักงันทางเศรษฐกิจและวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ 1980 ต่อมา (World Bank, 1993: 46) ดังนั้น การขยายตัวของการค้าและการลงทุน จึงต้องอาศัยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ และมีความสมดุล เพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนด้วย

ประเทศสมาชิกอาเซียนในทางตรงกันข้ามเป็นประเทศที่ค่อนข้างจะรักษาวินัยทางการเงินและการคลังได้ดี ส่งผลให้สามารถรักษาอัตราเงินเฟ้อและหนี้สาธารณะไว้ได้ในระดับต่ำ ตารางที่ 6.3 และ 6.4 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อและดุลการคลังของประเทศสมาชิกอาเซียนในหลายช่วงเวลา และโดยเปรียบเทียบกับประเทศที่สำคัญอื่นๆ ในเอเชีย

ตารางที่ 6.3 แสดงให้เห็นถึงอัตราเงินเฟ้อ โดยเฉลี่ยของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเปรียบเทียบกับประเทศหลักๆ ในเอเชีย จากตารางจะพบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนโดยส่วนใหญ่สามารถรักษาระดับเงินเฟ้อไว้ได้ในระดับต่ำ ยกเว้นในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา อัตราเงินเฟ้อก็กลับมาอยู่ในระดับต่ำโดยทั่วไป ยกเว้นอัตราเงินเฟ้อของประเทศเมียนมาร์ และเวียดนาม ที่อยู่ในระดับสูงมาก คือ ร้อยละ 36.9 และในระดับปานกลางคือร้อยละ 8.3 ในปี ค.ศ. 2007 ตามลำดับ

ตารางที่ 6.3 อัตราเงินเฟ้อโดยเฉลี่ยของประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศอื่นๆ ในเอเชีย

Country	1990-1999 (%)	2000-2006(%)	2007 (%)
Indonesia	15.6	11.8	6.4
Cambodia	-	2.4	5.9
Malaysia	3.7	3.4	2.0
Myanmar	Double digit	Double digit	36.9
Philippines	9.5	5.4	2.8
Singapore	1.5	0.6	2.1
Thailand	4.3	2.6	2.3
Vietnam	-	5.7	8.3
S. Korea	6.7	2.0	2.5
China	7.8	3.1	4.8
Hong Kong	5.8	2.3	3.5
Taiwan	3.2	1.8	1.7
India	8.9	4.0	4.4

ที่มา: IMF, International Financial Statistics, อ้างใน Plummer (2009:4)

ตารางที่ 6.4 ดุลการคลังคิดเป็นสัดส่วนของ GDP ของประเทศสมาชิกอาเซียน

Country	1990-1999 (%)	2000-2006(%)	2007 (%)
Indonesia	-0.27	-1.45	-1.2
Cambodia	-3.98	-2.39	-3.2
Malaysia	-0.42	-4.80	-2.8
Myanmar	-1.75	0.71	n/a
Philippines	-1.20	-3.67	-0.2
Singapore	11.01	5.69	12.2
Thailand	1.26	-0.72	-1.7
Vietnam	-2.22	-2.81	-4.9
S. Korea	-0.90	1.21	-2.3
China	-2.59	-2.15	0.7
Hong Kong	-2.37	-2.20	-0.7
Taiwan	-	1.50	1.6
India	-5.91	-5.06	-5.5

ที่มา: IMF, International Financial Statistics Database, 1998-2008

ตารางที่ 6.4 แสดงให้เห็นถึงดุลการคลังคิดเป็นร้อยละของ GDP ของประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศอื่นๆ ที่สำคัญในเอเชีย จากตารางจะพบว่าประเทศสมาชิกอาเซียน โดยส่วนใหญ่สามารถรักษาการขาดดุลทางการคลังไว้ได้ในระดับต่ำ ยกเว้นประเทศสิงคโปร์เพียงประเทศเดียวที่มีดุลการคลังเกินดุลโดยตลอด การขาดดุลทางการคลังของประเทศสมาชิกอาเซียนในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจของเอเชียในปี ค.ศ. 1997 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แต่หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจการขาดดุลก็มีแนวโน้มลดลง โดยการขาดดุลทั้งหมดจะอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 5 ในปี ค.ศ. 2007 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับระดับมาตรฐานสากล

โดยสรุปถึงแม้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันมาก แต่ประเทศเหล่านี้ก็สามารถดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคได้ในระดับที่ค่อนข้างดี ซึ่งเอื้อต่อการเจริญเติบโตของภาคเอกชน และการขยายตัวของการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ

บทที่ 7

คุณภาพในด้านสถาบันกับการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของอาเซียน

7.1 คุณภาพในด้านสถาบันของประเทศสมาชิกอาเซียน

ในขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียน โดยส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานทางด้านเศรษฐกิจมหภาคในระดับที่ค่อนข้างดี แต่ประเทศเหล่านี้กลับมีคุณภาพด้านสถาบันที่ค่อนข้างต่ำ การมีคุณภาพในเชิงสถาบันที่ต่ำนี้อาจส่งผลให้อาเซียนมีความสามารถที่ต่ำกว่าภูมิภาคอื่นๆ ในการดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ทำให้เราทราบว่าปัจจัยด้านสถาบันมีอิทธิพลสำคัญต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในประเทศกำลังพัฒนา กล่าวคือ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาล ความสามารถในการกำกับดูแลภาคธุรกิจ และความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมายของรัฐบาล เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้ก็เพราะมีปัจจัยด้านสถาบันเหล่านี้ที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดต้นทุนและความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ

แต่อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกอาเซียน โดยส่วนใหญ่กลับมีคุณภาพในด้านสถาบันเหล่านี้ต่ำ ตารางที่ 7.1 แสดงให้เห็นถึงดัชนีวัดความสามารถในการกำกับดูแลภาคธุรกิจ (regulatory quality) และดัชนีวัดความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมายของรัฐบาล (rule of law) ของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเปรียบเทียบกับประเทศที่สำคัญอื่นๆ ในเอเชียจาก Worldwide Governance Indicators database (Kaufmann et al., 2009: 38)

ดัชนีวัดความสามารถในการกำกับดูแลภาคธุรกิจ (regulatory quality) เป็นดัชนีที่วัดความสามารถของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายและมาตรการกำกับดูแลภาคธุรกิจที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาของภาคธุรกิจ โดยดัชนีดังกล่าวมีค่าระหว่าง -2.5 ถึง 2.5 ซึ่งค่าสูงหมายถึงการมีความสามารถในการกำกับดูแลภาคธุรกิจที่ดี

ดัชนีวัดความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมายของรัฐบาล (rule of law) เป็นดัชนีที่วัดความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายรวมถึงความสามารถในการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน โดยดัชนีดังกล่าวมีค่าระหว่าง -2.5 ถึง 2.5 ซึ่งค่าสูงหมายถึงการมีความสามารถในการรักษาตัวบทกฎหมายที่ดี

ตารางที่ 7.1 ดัชนีวัดความสามารถของรัฐบาลในการกำกับดูแลภาคธุรกิจและดัชนีวัดความสามารถในการรักษา
 ด้วบทกฎหมายของรัฐบาลจาก The Worldwide Governance Indicators (2009)

Country	Regulatory quality	Rule of law
Indonesia	-0.28	-0.56
Malaysia	0.33	0.54
Philippines	-0.01	-0.53
Singapore	1.83	1.61
Thailand	0.36	-0.13
Vietnam	-0.56	-0.43
S. Korea	1.50	1.00
China	-0.20	-0.35
Hong Kong	1.83	1.49
Taiwan	1.14	1.02

ที่มา: Kaufmann et al., *Worldwide Governance Indicators*, 2009

จากตารางที่ 7.1 จะพบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนโดยส่วนใหญ่มีดัชนี ความสามารถในการกำกับดูแล
 ภาคธุรกิจ และดัชนีความสามารถในการรักษาด้วบทกฎหมายที่ค่อนข้างต่ำ โดยมีข้อยกเว้นในกรณีของประเทศ
 สิงคโปร์เท่านั้น รัฐบาลของประเทศสิงคโปร์นั้นได้ชื่อว่าเป็นรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพสูง การบริหารภาครัฐของ
 ประเทศสิงคโปร์ได้ถูกจัดอันดับให้อยู่ในอันดับต้นๆ ของเอเชียและของโลก ทั้งในด้านความมีประสิทธิภาพ
 และปราศจากคอร์รัปชัน (Menon, 2007: 39-41) ในขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ มีดัชนีทั้งสองค่อนข้างต่ำ
 โดยส่วนใหญ่ ในกรณีของดัชนีความสามารถในการกำกับดูแลภาคธุรกิจ มีเพียง 2 ประเทศ คือ ประเทศไทยและ
 มาเลเซียที่มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยคือศูนย์ และในกรณีของดัชนีความสามารถในการรักษาด้วบทกฎหมาย มี
 เพียงประเทศมาเลเซียประเทศเดียวที่มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 7.2 แสดงให้เห็นถึงการจัดอันดับประเทศ (global rankings) ในด้านของประสิทธิภาพในการ
 ดำเนินงานของรัฐบาล (government effectiveness) ของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ
 ที่สำคัญในเอเชียจาก Doing Business Database ของธนาคารโลก ในฐานะข้อมูลดังกล่าวนี้ธนาคารโลกพยายาม
 วัดความสามารถของรัฐบาลในประเทศต่างๆ ในการดำเนินนโยบายด้านธุรกิจ โดยครอบคลุมการสำรวจใน 175
 ประเทศ รวมทั้งประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดยกเว้น บรูไนและเมียนมาร์ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 7.2 การจัด
 อันดับประเทศดังกล่าวได้ครอบคลุมถึงอันดับความสามารถในการดำเนินนโยบายธุรกิจในภาพรวม (ease of

doing business – overall rank) และในด้านย่อยอีก 10 ด้าน คือ (1) ด้านความสะดวกในการเริ่มดำเนินธุรกิจ (2) ด้านการคุ้มครองผู้ลงทุน (3) ด้านการขอใบอนุญาต (4) ด้านการเสียภาษี (5) ด้านการจ้างแรงงาน (6) ด้านการค้าระหว่างประเทศ (7) ด้านการปกป้องสิทธิในทรัพย์สิน (8) ด้านการคุ้มครองการทำสัญญาทางธุรกิจ (9) ด้านการเข้าถึงสินเชื่อ และ (10) ด้านความสะดวกในการหยุดดำเนินธุรกิจ

ในกรณีของความสามารถในการดำเนินนโยบายด้านธุรกิจในภาพรวม ซึ่งเป็นการวัดถึงประสิทธิภาพของรัฐบาลของแต่ละประเทศในการส่งเสริมและกำกับดูแลกิจกรรมในภาพรวมนั้น จะพบได้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่อยู่ในลำดับที่ไม่ดีนัก โดยส่วนใหญ่ถูกจัดอันดับอยู่สูงกว่าลำดับที่ 100 ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และประเทศไทย กล่าวคือ สิงคโปร์ถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 1 ของประเทศที่ทำการสำรวจทั้งหมด ในขณะที่ประเทศมาเลเซียและไทยมีอันดับความสามารถในการดำเนินนโยบายธุรกิจค่อนข้างดี โดยมีอันดับอยู่ที่ 25 และ 28 ตามลำดับ

ตารางที่ 7.2 การจัดอันดับประเทศในด้านประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายธุรกิจของรัฐบาลจาก Doing Business Database ของธนาคารโลก (ค.ศ. 2007)

Measure	Camb	Indo	Laos	Malay	Phil	Sing	Thai	Viet	China	HK	S. Korea	Taiwan	India
Ease of doing business (overall rank)	143	135	159	25	126	1	28	104	93	5	23	47	134
Starting a business	159	161	73	71	108	11	28	97	128	5	116	94	88
Protecting investors	60	60	170	4	151	2	33	170	83	3	60	60	33
Dealing with licenses	159	131	130	137	113	8	3	25	153	64	28	148	155
Paying taxes	16	133	36	49	106	8	57	120	168	5	48	78	158
Employing workers	124	140	71	38	118	3	46	104	78	16	110	154	112
Trading across borders	114	60	161	46	63	4	103	75	38	1	28	42	139
Registering property	100	120	148	66	98	12	18	34	21	60	67	24	110
Enforcing contracts	118	145	146	81	59	23	44	94	63	10	17	62	173
Getting credit	174	83	173	3	101	7	33	83	101	2	21	48	65
Closing a business	151	136	151	51	147	2	38	116	75	14	11	4	133

Note: Camb = Cambodia, Indo = Indonesia, Laos = PDR Laos, Malay = Malaysia, Phil = Philippines, Sing = Singapore, Thai = Thailand, Viet = Vietnam, and HK = Hong Kong.

ที่มา: World Bank, *doing Business 2007*. (www.worldbank.org).

ในกรณีของการจัดอันดับในด้านย่อยอีก 10 ด้านนั้น พบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่มีอันดับที่ไม่ดีนักในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านของการขอใบอนุญาต (dealing with licenses) ด้านการปกป้องสิทธิในทรัพย์สิน (registering property) ด้านการคุ้มครองการทำสัญญาทางธุรกิจ (enforcing contracts) ด้านการ

เข้าถึงสินเชื่อ (getting credit) และด้านความสะดวกในการหยุดดำเนินธุรกิจ (closing a business) มีเพียง 2 ประเทศ คือ ประเทศมาเลเซียและประเทศไทยที่มีอันดับที่ค่อนข้างดีในด้านต่างๆ เกือบทั้ง 10 ด้าน ยกเว้นเพียงด้านการขออนุญาตในมาเลเซีย และในด้านการค้าระหว่างประเทศในกรณีของประเทศไทยที่อยู่ในอันดับที่มีดีน้ก

โดยสรุปจึงอาจกล่าวได้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียน โดยส่วนใหญ่ยังมีคุณภาพในด้านสถาบันที่ค่อนข้างต่ำ การมีคุณภาพในเชิงสถาบันที่ต่ำนี้อาจส่งผลให้อาเซียนมีความสามารถในการดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศได้น้อยลง เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ

7.2 คุณภาพในด้านสถาบันและการขยายตัวของการค้าและการลงทุนโดยตรงในอาเซียน

โดยอาศัยข้อมูลการจัดอันดับประเทศด้านประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายธุรกิจในภาพรวม (overall rank) จากตารางที่ 7.2 ตารางที่ 7.3 แบ่งประเทศสมาชิกอาเซียนออกเป็น 3 กลุ่ม ตามระดับของประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายธุรกิจในภาพรวมในปี ค.ศ. 2007 กล่าวคือประเทศสิงคโปร์ ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในลำดับ 1

ตารางที่ 7.3 คุณภาพในด้านสถาบันและการลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้าอาเซียน ค.ศ. 1995 – 2006 (US\$ million)

Country	1995	1997	2000	2002	2004	2005	2006
High institutional effectiveness - Singapore	11,503	13,533	16,485	7,200	19,828	15,002	24,005
Average institutional effectiveness							
- Malaysia	5,815	6,323	3,788	3,203	4,624	3,965	6,060
- Thailand	2,070	3,882	3,350	3,335	5,862	8,957	10,756
Low institutional effectiveness							
- Cambodia	151	168	149	145	131	381	483
- Indonesia	4,346	4,678	-4,550	145	1,895	8,336	5,556
- Laos PDR	88	86	34	25	17	28	187
- Philippines	1,577	1,261	2,240	1,542	688	1,854	2,345
- Vietnam	1,780	2,587	1,289	1,200	1,610	2,021	2,360
Total FDI Inflows to ASEAN*	28,231	34,099	23,541	18,023	35,117	41,068	52,380

* Total inward FDI to all ASEAN countries, including Brunei and Myanmar

ที่มา: ASEAN, ASEAN FDI Database, 2007

จึงอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีประสิทธิภาพด้านสถาบันสูง ประเทศมาเลเซียและประเทศไทยถูกจัดอยู่ประเทศลำดับที่ 25 และ 28 ตามลำดับ จึงอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีประสิทธิภาพด้านสถาบันในระดับปานกลาง ส่วนประเทศกัมพูชา อินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาชนลาว ฟิลิปปินส์และเวียดนาม ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในประเทศลำดับที่สูงกว่า 100 จึงอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีประสิทธิภาพด้านสถาบันต่ำ จากตารางที่ 7.3 จะพบว่าประเทศที่มีประสิทธิภาพด้านสถาบันสูงก็มักจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้มาก กล่าวคือกว่าครึ่งหนึ่งของเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ไหลเข้าสู่อาเซียน เป็นเงินลงทุนที่ไหลเข้าไปยังประเทศสิงคโปร์ ส่วนประเทศที่มีประสิทธิภาพด้านสถาบันในระดับปานกลาง เช่น ประเทศมาเลเซียและประเทศไทย ก็มักจะเป็นประเทศที่สามารถดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้ในระดับค่อนข้างดี ส่วนประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ สามารถดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้ไม่มากนัก

ตารางที่ 7.4 ก็เช่นเดียวกันกับตารางที่ 7.3 แบ่งประเทศสมาชิกอาเซียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มประเทศที่มีประสิทธิภาพด้านสถาบันสูง กลุ่มประเทศที่มีประสิทธิภาพด้านสถาบันในระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีประสิทธิภาพด้านสถาบันต่ำ จากตารางจะพบว่าประเทศที่มีประสิทธิภาพในด้านสถาบันสูง ก็มักจะเป็นประเทศที่มีมูลค่าของการส่งออกสูง ซึ่งน่าจะเกิดจากการที่ประเทศที่มีปัจจัยด้านสถาบันที่มีคุณภาพมักจะสามารถดึงดูดการลงทุนได้มาก ซึ่งการลงทุนดังกล่าวอาจเป็นทั้งเพื่อการผลิตเพื่อตลาดภายในและเพื่อการส่งออก ส่วนประเทศที่มีประสิทธิภาพด้านสถาบันในระดับปานกลาง ก็มักจะเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกในระดับค่อนข้างดี ส่วนประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ มีมูลค่าการส่งออกไม่มากนัก ยกเว้นอินโดนีเซีย

ตารางที่ 7.4 คุณภาพในด้านสถาบันและมูลค่าการส่งออกของประเทศสมาชิกอาเซียน ค.ศ. 2000 – 2006 (US\$ million)

Country	Total exports (US\$ million)		
	2000	2004	2006
High institutional effectiveness - Singapore	138,046	179,647	272,049
Average institutional effectiveness - Malaysia - Thailand	98,154 68,936	126,510 96,245	160,664 130,783

ตารางที่ 7.4 คุณภาพในด้านสถาบันและมูลค่าการส่งออกของประเทศสมาชิกอาเซียน ค.ศ. 2000 – 2006
(US\$ million) (ต่อ)

Country	Total exports (US\$ million)		
	2000	2004	2006
Low institutional effectiveness			
- Cambodia	1,123	2,589	3,345
- Indonesia	62,118	71,550	113,209
- Laos PDR	391	540	1,055
- Philippines	38,216	39,680	59,510
- Vietnam	14,483	25,850	40,203
ASEAN – 10*	426,633	550,310	791,733

*ASEAN – 10 include Brunei and Myanmar

ที่มา: International Monetary Fund. *Direction of Trade Statistics*, 2010

7.3 สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์ข้างต้นจะพบได้ว่าถึงแม้ประเทศสมาชิกอาเซียนในภาพรวม จะมีผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจมหภาคในระดับค่อนข้างดีก็ตาม แต่ประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่กลับมีคุณภาพด้านสถาบันที่ค่อนข้างต่ำ นอกจากนั้นในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ก็ยังมีความแตกต่างกันเองในระดับของการพัฒนาด้านสถาบันอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันในระดับของการพัฒนาของระบบการเมือง ระบบราชการ ตลอดจนระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ

ดังนั้น การปรับปรุงพัฒนาและการลดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพด้านสถาบันของประเทศสมาชิกอาเซียน จึงควรเป็นเป้าหมายสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน การปรับปรุงคุณภาพด้านสถาบันนอกจากจะช่วยให้เกิดการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศแล้ว ที่สำคัญที่สุดยังส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการค้าและการลงทุนภายในประเทศอีกด้วย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนมากขึ้น ประสบการณ์ของสหภาพยุโรปน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีของความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพด้านสถาบันของประเทศสมาชิก ความสำเร็จของการขยายตัวของสหภาพยุโรปโดยรวม 10 ประเทศใหม่ในยุโรปตะวันออกเข้ามาเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปได้นั้น ต้องอาศัยความช่วยเหลือทั้งทางการเงินและด้านเทคนิคแก่ประเทศยุโรปตะวันออก เพื่อให้ประเทศเหล่านี้สามารถพัฒนาคุณภาพด้านสถาบันให้อยู่ในมาตรฐาน

ของสหภาพยุโรปได้ การลดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพด้านสถาบันนี้ช่วยให้เกิดการขยายตัวของการค้าและการลงทุนในสหภาพยุโรป (Plummer, 2009:29)

นอกจากนั้น เป็นที่น่าสังเกตอีกด้วยว่าถ้าเปรียบเทียบอาเซียนกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียที่เป็นคู่แข่งสำคัญในการดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศอินเดีย จากตารางที่ 7.2 จะพบว่าทั้งประเทศจีนและอินเดีย มีอันดับของประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐบาลในด้านต่างๆ ต่ำกว่าหลายประเทศในอาเซียน ทั้งประเทศจีน และอินเดียมีอันดับของความสามารถในการดำเนินนโยบายด้านธุรกิจในภาพรวมอยู่ในลำดับที่ 93 และ 134 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในลำดับที่ค่อนข้างต่ำ ดังนั้นทั้งประเทศจีนและอินเดียจึงเป็นคู่แข่งสำคัญของอาเซียนเฉพาะในแง่ของการมีขนาดของเศรษฐกิจที่ใหญ่และมีการขยายตัวของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงอย่างค่อนเนื่องเท่านั้น แต่ไม่ได้มีความได้เปรียบในคุณภาพด้านสถาบัน ดังนั้น อาเซียน จึงควรเร่งปฏิรูปด้านสถาบัน เพื่อให้สามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ในการดึงดูดการค้าและการลงทุน ได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2555. AEC Fact Book. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการข้อมูลประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2551. ASEAN Economic Community: ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพฯ: คัสเลอร์ไอเดีย จำกัด.

ภาษาอังกฤษ

- ASEAN. 2007. *ASEAN Foreign Direct Investment Database*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- ASEAN. 2011. *ASEAN Trade Statistics*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- ASEAN. 2011. *ASEAN Investment Statistics*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- ASEAN. 2011. *Trade Statistics Database*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- Bora, Bijit, Aki Kuwahara and Sam Laird. 2002. "Quantification on Non-tariff Measures." *UNCTAD Policy Issues in International Trade and Commodities Study*. No. 18, table2.
- Cameron, David. 1978. "The Expansion of Public Economy." *American Political Science Review* 72 (4): 1243-1261.
- Cypher, James and James Dietz. 2009. *The Process of Economic development*. London: Routledge.
- Garrett, Geoffrey and Deborah Mitchell. 2001. "Globalization and the Welfare State." *European Journal of Political Research* 39(2): 145-177.
- Gelos, Gaston and Shang-Jin Wei. 2005. "Transparency and International Portfolio Holding." *Journal of Finance* 60(6): 2987-3020.
- Hooper, Vince and Suk-Joong Kim. 2007. "The Determinants of Capital Inflows: Does Opacity of Recipient Country Explain the Flows?" *Economic Systems* 31(1): 35-48.
- International Monetary Fund. 2010. *International Financial Statistics*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
- International Monetary Fund. 2010. *World Economic Outlook*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
- International Monetary Fund. 2010. *Directions of Trade Statistics*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
- Jensen, Nathan M. 2006. *Nation-states and the Multinational Corporation: A Political Economy of Foreign Direct Investment*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Kaufmann, Daniel, Aart Kraay and Massimo Mastruzzi. 2009. *Governance Matters: Worldwide Governance Indicators*. Policy Research Working Paper No. 4978: World Bank.
- Knack, S. and P. Keefer. 1995. "Institutions and Economic Performance." *Economics and Politics*. 7 (3): 207-227)

- Li, Quan and Adam Resnick. 2003. "Democratic Institutions and Foreign Direct Investment Inflows to Developing Countries." *International Organization* 57(1): 175-211.
- Menon, Sudha V. 2007. *Governance, Leadership and Economic Growth in Singapore*. Retrieved from http://mpra.ub.uni-muenchen.de/4741/1/MPRS_paper_4741.pdf.
- North, Douglass C. 1993. *The New Institutional Economics and Development*. Retrieved from <http://qed.econ.queensu.ca/pub/faculty/lloyd-ellis/econ835/readings/north.pdf>.
- Plummer, Michael G. 2009. *ASEAN Economic Integration: Trade, Foreign Direct Investment, and Finance*. M.A.: World Scientific Press.
- Plummer, Michael B. and Chai Siow Yue. 2009. *Realizing the ASEAN Economic Community: An Assessment*. Singapore: Institute of Asian Study.
- Portes, Richard and Helene Rey. 2005. "The Determinants of Cross-border Equity Flows." *Journal of International Economics*.
- Rodrik, Dani. 1978. *Has Globalization Gone Too Far?* Washington, D.C. Institute of International Economics.
- Rodrik, Dani. 1997. *Democracy and Economic Performance*. Retrieved from <http://www.hks.harvard.edu/fs/drodrik/Research%20papers/demoecon.PDF>.
- Rodrik, Dani. 2002. *Institutions, Integration and Geography: In search of the Deep Determinants of Economic Growth*. Retrieved from http://www.wcfia.harvard.edu/sites/default/files/_Rodrik.pdf.
- Rudra, Nita. 2002. "Globalization and the Decline of the Welfare State in Less Developed Countries" *International Organization* 56(2): 411-445.
- Seiji, Naya. 2008. *The ASEAN Development Experience: Overcoming Crisis and Adjusting to Change*. Manila: Asian Development Bank.
- UNCTAD. 2010. *FDI Statistics*. New York: United Nations.
- Wei, Shang-Jin. 2000. "Local Corruption and Global Capital Flows." *Brookings Paper on Economic Activity* 2: 303-354.
- World Bank. 1993. *East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy*. Oxford: Oxford University Press.
- World Bank. 2007. *Doing Business*. Retrieved from www.worldbank.org.
- World Bank. 2012. *World Development Indicators*. Washington, D.C.: World Bank.

Zhuang, J., E.de Dios and A. Longman-Martin. 2010. *Governance and Institutional Quality and the Links with Economic growth and Income inequality: With Special Reference to Developing Asia*. Retrieved from <http://www.adb.org/Documents/WorkingPapers/2010/Economics-WP193.pdf>.